

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1883.

Andra Kammaren.

N:o 45.

Torsdagen den 17 Maj.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Fortsattes öfverläggningen angående § 40 i det af Särskilda Utskottet, uti punkten I af dess Utlatande N:o 1, framställda förslag till lag om härordningen.

*Angående
förändrad
organisation af
landtförsvaret.
(Forts.)*

Ordet lemnades, enligt förut skedd anteckning, till

Herr O. B. Olsson, som anförde: Utan att vara militär kan man våga bedöma vårt nuvarande försvar, och jag för min del är af den fulla öfvertygelse, att det icke är väl ordnad och i farans stund alldeles otillräckligt för vårt lands värn. Enligt Utskottets beräkningar uppgår den nuvarande stammens manskapsstyrka till 29,846 man, men bland dessa förefinnes en del tillfälliga vakanser samt oexercerade rekryter, som sammanlagdt kunna beräknas till 2,841 man, i följd hvaraf den effektiva styrkan icke utgör mera än 27,005 man. Men det är klart att, när en mobilisering skall ske, man icke kan påräkna hela denna krigsstyrka för att sätta mot en fiende. En stor del, ja, ett ganska betydligt procenttal af detta stammanskap, befinner sig i den framskridna ålder att de icke kunna utgå i fält, och dessutom måste man beräkna ett visst afdrag för fästningarnes och depoternas behof, så att den disponibla krigsstyrkan, som man kan sätta mot en fiende i fält, icke kan uppgå till mera än 15,000 à 20,000 man. Detta är enligt min tanke en alldeles för liten styrka, och jag är fullt öfvertygad att den vid sitt första sammanträffande med en i landet inträngande fiende skall lida ett fullständigt nederlag, och då hafva vi att sätta i dess ställe en reserv af cirka 100,000 man beväring, som endast öfvats i 30 dagar.

Har nu stamtruppen lidit nederlag, hafva vi icke annat än beväringen att sända i fält såsom reserv. Till denna skulle man väl i någon mån kunna trygga sig om tillräckligt befäl funnes dertill. Men olyckligtvis hafva vi icke tillgång på befäl till reserven för att fylla luckorna efter den manspillan, som uppstått efter det lidna nederlaget.

Efter så väl landtförsvarskomiténs, som Kongl. Maj:ts förslag, skulle vi få en aktiv armé eller s. k. linietrupper till ett antal af 108,000 man, 28,000 man reservtrupper samt cirka 40,000 man be-

Angående
förändrad
organisation af
landförsvaret.
(Forts.)

sättnings- och depottrupper, således sammanlagdt en styrka af 176,000 man — en numerär, som, enligt min tanke, innebure en väsentligt större trygghet för vårt fosterlands sjelfständighet än hvad nu är förhållandet. Jemför man de för den föreslagna nya härordningen beräknade kostnaderna med utgifterna för vårt nu varande försvar, så utgör skillnaden endast omkring fyra millioner kronor. Och kan man för denna tillökning få ett så pass betryggande försvar som det nu i fråga satta, jemfördt med det dåliga, om jag får begagna detta uttryck, som för närvarande finnes, så anser jag det icke vara skäl att pruta derpå, allra helst tillökningen icke kommer att i sin helhet inträda förr än 15 år härefter.

Åtskilliga talare hafva under den föregående diskussionen uttryckt den mening, att man borde nedlägga kostnaderna för vårt försvar hufvudsakligast på anskaffandet af ett starkt sjöförsvar. Om lämpligheten häraf äro meningarna naturligtvis mycket delade, och för min del vill jag såsom min åsigt uttrycka, att detta med våra små resurser i jemförelse med andra länders skulle vara det sämsta vi kunde göra. Då vi nemligen kunna bygga en pansarbåt för en kostnad af en eller annan million, kunna våra grannar, Tyskland och Ryssland, bygga tiosådana båtar med samma kostnad, utan att det derföre trycker deras ekonomi mera än denna enda trycker oss. Således tror jag att det med våra små tillgångar är omöjligt att möta en fiende på sjön, eller att på det sättet afvärja den fara, som utifrån kan komma att hota oss. Det är derföre jag icke kan vara med om att i någon vidsträcktare mån biträda en utveckling af vårt sjöförsvar, än att stärka det med möjligen starkare fartyg, som vi så småningom i en framtid kunna bygga, nemligen sådana som äro i stånd att gå ut i öppna sjön. Med de fartyg, vi nu ega, lärer detta icke gå för sig, utom med monitorerna, och dessa hafva den olägenheten att göra för liten fart.

Jag skall nu bedja att få vända mig mot en talare på göteborgsbänken, Herr Wieselgren. Han uttryckte i går afton den meningen att han hyste stor aktning för en korpral, som exocerade honom under hans beväringstid. Jag vill icke säga något härom, ty det kan nog ega sin fulla rättighet, men det bevisar nätt och jemt ingenting. Jag skall också taga mig friheten att berätta en händelse från min beväringstid, då man äfven hade befäl oeh korpraler från den indelta armén. Herr Wieselgren omnämnde naturligtvis detta för att berömma den indelte soldaten, men, då jag var skyldig att exercera beväring, hade vi också en korpral, som öfvade oss, och denne uppförde sig på ett alldeles motsatt sätt mot den af Herr Wieselgren omtalade. Denne uppförde sig nemligen såsom en diktator inom det tätlag eller korpralskap, som lydte under honom. Bland de diktatoriska bestämmelser, han utfärdade, var äfven att beväringssynglingarne skulle hafva kortklippt hår och då det icke var i hans tycke nog kort, lät han klippa dem på eget bevåg, så att de mera liknade fästningsfångar än beväringssynglingar, och, hvad värre var, undansnillade han af den proviant, beväringen skulle hafva, en tunna ärter jemte andra lifsförnödenheter. Detta uppdagades slutligen och jag erkänner villigt, att följden af hans egenmäktighet och tjufaktighet blef, att han genast fick sitt afsked såsom korpral.

*Angående
förändrad
organisation af
landförsvaret.
(Forts.)*

Jag har endast velat säga detta för att visa huru olika förhållandena kunna vara äfven med den indelte soldaten. Nu beder jag ytterligare få nämna, att jag hört af hundratals beväringssynglingar, som vapenöfvats på Näsby fält, der Vendes artilleriregemente har sin exercisplats, under ledning af dess befäl och konstaplar såsom underbefäl, att dessa, såväl öfver- som underbefäl, uppfört sig så, att beväringen lemnat dem ett synnerligen godt vitsord och till alla delar varit nöjd med dem. Detta må nu uppskattas huru man behagar, jag har endast velat göra en jämförelse, på det att man icke i det fallet må kunna säga, att den värfvade armén skall vara så betydligt mycket sämre än den indelta. Jag har hört åtskilliga talare uttrycka den meningen, att i synnerhet manskapet, men också befålet vid den värfvade armén, skulle vara utaf en beskaffenhet, som icke kunde tillfredsställa allmänhetens önsknigar. Hvad jag i detta fall specielt känner till och bestämdt vet är, att detta värfvade regemente, Vendes artilleri, har vunnit synnerligt stort förtroende och detta icke endast i kringliggande ort utan äfven på vidsträcktare omkrets. Jag kan tillägga att förmögnare bondsöner ofta tagit värfvning vid detta regemente och tjänstgjort derstädes en eller två kapitulationstider, hvarefter de återgått till det medborgerliga lifvet och sedermera blifvit skickliga landtbrukare och till och med politiske män. I Kristianstads län finnas landstingsmän, som varit konstaplar vid detta regemente, och detta måtte väl bevisa, att den värfvade armén icke alltid är så dålig, som man velat gifva den sken af att vara.

Jag skulle velat vederlägga åtskilligt af hvad Grefve Sparre i denna fråga yttrade, men då han, som jag ser, icke är här, och jag dessutom icke vill uppoffra en dyrbar tid med bemötande af detaljerna i hans anförande, vill jag endast säga, att det synes mig besynnerligt att han icke endast under dessa dagar utan äfven ofta förut i denna Kammare velat uppträda på ett sätt, som enligt min åsigt icke kan vara lämpligt. Antingen nu meningen med hans uppträdande är att göra sig själf löjlig eller att dermed roa andra, tror jag icke att denna Kammare är rätta publiken för något sådant. Djurgårdsslätten skulle vara ett derför mera passande fält.

Herr Talman, jag ber att få yrka bifall till den ifrågavarande paragrafen.

Herr Herslow: Herr Talman! Det ligger i sanning icke någon stor lockelse i att taga ordet uti en fråga, i hvilken diskussionen pågått sedan 15 år tillbaka, i hvilken hvart enda skäl för och emot redan åtskilliga gånger blifvit framlagdt och pröfvadt, sagdt och omsagdt; en fråga, som — jag ber de ärade representanterna på motsidan om ursäkt — jag vågar påstå, för såvidt den rör förhållanden, som i denna punkt omhandlas, icke endast blifvit genomdebatterad utan utdebatterad och — afgjord. Ingen skall hafva följt diskussionen i Riksdagen, i pressen, i komitéutlåtanden, i utskottsbetänkanden, den diskussion, som förts i landet och i likartade frågor äfven utom landet, ingen skall hafva gjort det, säger jag, utan att hafva fått den åsigten klar och tydlig för sig, att vårt indelningsverk, så godt det än var, då det först kom till, numera och sedan det fått beväringsinstitutionen såsom ett alldeles främ-

*Angående
förändrad
organisation af
landtförsvaret.*

(Forts.)

mande påhäng sig vidklistrad, med uppfordran att med sig samman-smälta det till ett organiskt helt, är otillräckligt och otidsenligt för sig sjelf, är ur stånd att fylla denna nya uppgift och icke kan utvecklas eller utbildas på annat sätt, än med tillämpning af principer, hvilka för detta indelningsverk äro icke endast främmande, utan rent af upphäf-vande och fiendtliga. Föreläge här, mine herrar, endast helt enkelt den militära frågan, som man kunde afgöra utan att tänka på de stora ekonomiska frågor, som med den äro sammanknutna, och gälde det endast att pröfva de militära systemen och våga dem mot hvarandra, för att dem emellan göra ett val och komma till ett beslut, då vågar jag på-stå, att hvarken i denna Kammare eller annorstädes man skulle hafva funnit ett så stort antal uppträdande för denna institution, som vi här sett i går och i dag.

Jag vill icke trötta med vidlyftiga omsägningar; en sammanträngd rekapitulation är tillräcklig för att visa, att, om man väger det nu föreliggande härordningsförslaget och indelningsverket mot hvarandra, ingen väl lär vara så blind, att han icke ser hvilken vågskål som sjunker och hvilken som stiger i vädret. I ena fallet en armé, med två gånger 42 dagars rekrytutbildning, fördelad på 2 år, och derefter korta repetitionsöfningar i samma saker och med samma metod, år efter år, undan för undan; i andra fallet deremot en fullständig rekrytskola, upptagande nära ett helt år, och derefter en mera utvecklade soldat-bildning i en korpralskola på öfver ett halft år. Båda dessa öfningar lemnas ynglingen så snart han antagits, det vill säga, efter det han först pröfvats för militärtjänst duglig, detta må nu vara vid 18, 19 eller 20 års ålder. Efter denna utbildning, teoretisk och praktisk, komma några års ytterligare repetitionsöfningar, afsedda att göra den inhem-tade kunskapen lefvande och verksam hos honom; derefter vidtager samma militärutbildningsarbete med nya ynglingar.

I ena fallet hafva vi en här, som lemnas att gråna under fanorna, en här, der soldaten nu kvarstår till 50 års ålder och der, äfven om man vill antaga de omtalade förbättringarna, den större delen af man-skapet skulle kvarstanna i ledet till öfver 40 år. Men om man har någon kännedom om den militärliteratur, som just under senaste år uppstått med anledning af landtvärnsregementenas deltagande i sista tyska kriget och som tog upp frågan om den unge soldatens relativa öfverlägsenhet i krig öfver den äldre, vet man också, att det knappt numera finnes någon militärförfattare, som anser en 40-årig man vara fullt lämplig för soldatyrket, nemligen såsom man i ledet. Den nu föreslagna or-ganisationen skall deremot ge oss en stamtrupp, hvars medelålder faller mellan 24 och 25 år och som således består af män med ungdomens hela spänstiga kraft och dess underbara förmåga att tåla nästan hvad som helst, en förmåga som människokroppen endast eger de första åren efter det den nått sin fulla utveckling.

Å ena sidan ett system, som oupphörligt tager fatt i den medel-ålders eller redan åldrande mannen, och om igen och om igen med honom påbörjar en rekrytutbildning, som aldrig blifvit och aldrig blifver af-slutad. Å andra sidan ett system, som raskt och koncentreradt gifver rekryten en fullständig soldatutbildning och derefter snart släpper honom ifrån sig och öfverför honom till landets och försvarsverkets credit

för sådana ögonblick, då vi kunna behöfva inkalla alla våra tillgångar för att försvara oss.

Emot dessa det nya systemets obestriddliga militära fördelar har man nu sökt framställa dess moraliska kvalifikationer såsom betydligt underlägsna de gamlas. Jag vill icke bemöta en argumentation, som rör sig hufvudsakligen med en eller annan erinran om någon värfvad soldat, som kommit och tiggat, som blifvit intagen på Göteborgs poliskammare eller som suttit på Långholmen, en argumentation, som har sina kraftskäl i glåpord om »lösdrifvare» och »samhällets olycksbarn». Jag frågar er, mine herrar, är vårt folk verkligen så rikt, eller så fördomsfullt, eller så rent af enfaldigt, att, om vi bjuda den unge mannen föda, bjuda honom kläder, bemöta honom väl — märk väl, *det* måste vi och det blir herrar militärers sak att se till att så sker —, gifva honom en aföning, större än den, som erhålles i nästan hvarje annat yrke, och derutöfver gifva honom en undervisning och uppfostran, som redan i och för sig är ett kapital af ovärderlig fördel för hela hans framtida lif, är, säger jag, vårt folk verkligen så beskaffadt, att det icke skulle vilja låta sina söner mottaga, eller att dessa söner icke skulle vilja tillgodogöra sig ett sådant anbud? Jag går icke in på att alla dessa fraser, som äro hemtade från erfarenheten från ett helt annat håll, göras tillämpliga på detta, som är något alldeles nytt.

Anställer jag sedan en jmförelse mellan det gamla och det nya systemet ur synpunkten af deras allmänt medborgerliga egenskaper, så utfaller i min tanke jmförelsen likaledes uteslutande till förmån för det nya. *I ena fallet* göra vi af våra soldater en från andra medborgare afskild klass och utsöndra dem till ett slags särskildt yrke, krigareyrket; *i andra fallet* gifva vi en del af våra ynglingar en fullständigare militärisk uppfostran, hvarigenom de bibringas icke blott teoretisk bildning, utan äfven många goda praktiska egenskaper, såsom ordning, punktlighet, påpasslighet, och sedan lemna vi dem att af det borgerliga lifvet upptagas och att der tillgodogöra sig hvad de sålunda inhemtat. *I det ena systemet*, om fienden en gång rycker in i vårt land, är det familjeförsörjare, som sättas i främsta ledet. Hvarje fiendtligt skott, som träffar, träffar icke ensamt soldaten, utan äfven hans hustru och barn, hvilka med honom falla till jorden. *Det andra systemet* åter tager ynglingen i det ögonblick, då han ännu icke hunnit knyta vid sin existens väsen, som stå och falla med honom. *I ena fallet* erbjuda vi soldaten det så mycket berömda torpet och säga till honom: slå dig ned här; här har du en torfva af fosterjorden; här har du ditt hem; skaffa dig en maka! Men när han uppnått sina femtio år, då är det slut på den vackra torpidyllen, då heter det: nu tager fosterlandet tillbaka sin torfva, nu skall en annan karl ega ditt hem. *I det andra fallet* deremot taga vi ynglingen, utveckla honom andligen och kroppsligen, och sedermera, när han är lika passande för fredens, som för krigets värf, säga vi: nu är du just i den ålder, då mannen bör söka grundlägga sin framtid och skaffa sig sitt eget; gå ut i lifvet och drag nytta af den uppfostran, som staten gifvit dig!

Jag har velat framhålla dessa sidor af den s. k. nya stammen, derföre att deri ligger äfven ett bemötande af icke blott deras farhågor, som drömma förskräckliga saker för kommunen med anledning af den

Angående
förändrad
organisation af
landförsvaret.
(Forts.)

Angående
förändrad
organisation af
landtförsvaret.
(Forts.)

föreslagna garantilagen, utan äfven af deras betänkligheter, hvilka helst skulle vilja hafva det rena värnpligtssystemet — hvilket äfven jag, upprigtigt sagdt, anser vore det allra bästa, men på hvars införande dock under nuvarande förhållanden icke är att hoppas. Det nu föreslagna systemet närmar sig emellertid i många afseenden det rena värnpligtssystemet. Det gifver en måttlig, ehuru mindre öfning åt alla, men deremot en fullständig åt en del. Skilnaden är egentligen, att denna del icke uttages genom lottning, utan på det frivilliga aftalets väg. Det sistnämnda har sina olägenheter, och den svåraste af dem är obestriddigen dess dyrhet, men det har derjemte sina vackra sidor. Dessutom har man som en skilnad anmärkt, att värnpligtssystemet tillför hären soldater äfven ur de högst ställda och mest bildade samhällslagren, en fördel som det nu föreliggande förslaget saknar. Men att den nya stammen får tillräcklig tillförsel af äfven den intelligenta ungdomen, därför synes mig vara väl sörjdt genom en anordning, hvarom vi komma att tala längre fram.

Jag upprepar det ännu en gång: min innerliga öfvertygelse är, att den nya härordningens fördelar ur militärisk synpunkt skulle för hvar och en hafva varit klart i ögonen fallande, så vida vi icke samtidigt sett och måste se på en ganska betydlig olägenhet, som från en annan, icke militärisk sida, är med denna härordnings antagande förenad. Det är allt en sanning hvad herr krigsministern i detta afseende yttrade — jag vill icke än en gång upprepa verba formalia — kostnaden är det som inger skräcken. Men här är det af vigt att ej låta sitt omdöme förvillas. Först och främst må vi komma i häg en vigtig sak, nemligen att den ökade kostnaden är kostnadsskilnaden, icke mellan det ena och det andra systemet, icke mellan det gamla och det nya, utan emellan att *hafva* ett försvarssystem och att *icke hafva* ett. Man *kan* tänka sig ett försvar, åstadkommet genom en systematisk utveckling af indelningsverket. Detta försvar blefve, efter min öfvertygelse, i hvarje fall sämre, och icke så litet sämre, än det försvar, som vi skulle erhålla genom den nu föreslagna härordningen. Likaledes kan man tänka sig ett försvar, grundadt på en fullständig utveckling af det rena värnpligtssystemet. Detta blefve utan tvifvel bättre än det som nu bjudes oss. Men bådadera, både det utvecklade indelningsverket och det rena värnpligtssystemet skulle obestriddigen, om man räknar alla faktorer, blifva landet betydligt dyrare än det försvar, hvartill förslag nu föreligger. Dessutom — och detta är det andra moment vi måste erinra oss — kostnadsstegringen för försvaret kan väl i och för sig synas betydlig, men den skulle dock efter min mening icke synas någon af oss så hotande, derest icke med densamma vore förenad en annan kostnad, nemligen kostnaden för det kamerala indelningsverkets och grundskatternas afskrifning. Det är aldeles klart att *här* tillkommer en siffra, som mer än dubbelt öfverskrider den egentliga stegringen i försvarskostnaden, en siffra af fulla 10 millioner. Men låtom oss se äfven denna sak icke längre med de motsatta intressenas blick, utan ur synpunkten af hela landets fördel. Hvad är denna kostnad? Är den en ny utgift för nationen? Nej, det är en utgift som från en sida öfverflyttas på det hela, en utgift som, så att säga, från landets osynliga budget öfverföres till dess synliga. Den är således i sjelfva verket en börda, ny för stats-

kassan, men icke ny för landet. För visso kommer den, hur den hädanefter fördelas, att på många punkter kännas tung, jag kan icke se bort från detta och har icke heller rätt dertill, eftersom jag i främsta rummet representerar just de intressen, som vid denna öfverflyttning icke komma att tillhöra de favoriserades sida. Men jag vill ändock såsom min öfvertygelse uttala — och det har tagit en lång tid, innan detta stått för mig så klart, att jag velat här uttala det — jag säger, att, då man väl vet, i hvilken väsendtlig grad det helas välbefinnande är beroende af de särskilda delarnes, och då det här är fråga om en öfvergångsperiod, som närmar sig ett halft sekel, så vill jag hellre se på den framtida vinst, som efter förloppet af detta halfva sekel är vunnen, än på de svårigheter, som sannolikt komma att uppstå under ett eller annat af öfvergångsperiodens första år. Det är ju icke någon anordning för dagen vi nu sysselsätta oss med, utan, om vi lyckas, är det en samhällsomdaning, som kommer att blifva bestående för årtionden, kanske för sekler. Det gäller då att se något längre än för stunden och icke alltför mycket känna efter hvar skon klämmer just i det ögonblick, man tager den på. Dessutom få vi ej öfverskatta trycket. Det är min innerliga öfvertygelse, att man vid föreslagna skattereformer alldeles för mycket förbiser den i hvarje skatt i hög grad inneboende egenskap, som tekniskt kallas dess *återstudsningsförmåga*. Det förhåller sig med en skatt såsom med en sten, den jag kastar i vattnet. Den träffar visserligen först blott en punkt af vattenytan och åstadkommer der i första ögonblicket en stark rörelse; men denna rörelse sprider sig sedan i allt vidare ringlar öfver hela vattenytan, och dessa ringlar blifva allt mindre märkbara; efter någon tid ligger åter vattenytan lugn. Trycket, som först träffade blott en enda fläck, har nu fördelat sig öfver det hela. På samma sätt, I herrar egare af skattemantal, hafva vi andra äfven burit vår del af edra grundskatter, liksom ni ock komma att taga eder del i alla de skatter, ni hädanefter kunna besluta. En dylik utjemningsprocess skall äfven den nu ifrågasatta skattereformen genomgå. Utan tvifvel kommer den att medföra sina svårigheter, och detta just för dem, hvilkas intressen städernas representanter företrädesvis hafva till uppgift att värna mot hvarje oberättigad inkräkning. Men, som jag redan förklarar, det tillkommer oss att, vid det beslut vi nu gå att fatta, se längre in i framtiden, den framtid då alla dessa olägenheter utjemnats. Och hafva vi en gång väl passerat den kritiska period, som inleddes genom 1865 års representationsförändring och som ännu fortgår, hafva vi en gång passerat denna period, och har den genom en lugn, fridsam och stadgad samhällsutveckling gjort oss till ett helt och endrägtigt folk — då äro vi i sanning ett folk att lyckönska. Våra dagars politiska historia visar oss, att det är just de motsatta klassintressena, som vålla staternas inre svaghet och elände, antingen de söka utjemna sig genom våldsamma revolutioner, eller de ligga och jäsa på djupet, skapande evig oro och upplösande all enhet.

Men utom denna fördel — och Kammaren har hört, att jag lika fullt behjertar både hvad den är värd och hvad vi för den skola betala — bringar ju denna förändring i skattesystemet oss en annan fördel, som för mig synes vara af rent af oskattbar art, om vi nemligen

*Angående
förändrad
organisation af
landförsvaret.
(Forts.)*

Angående
förändrad
organisation af
landtförsvaret.
(Forts.)

genom den få försvarsfrågan löst. Men det få vi nog ändå? Mine herrar, jag har icke varit med om att mellan dessa frågor sätta bindestreck; men jag skattar icke synnerligen högt de herrars skarpsinne, som tro, att detta bindestreck numera kan tagas bort. Jo, på ett sätt kanske. Ur den sammankopplade rörelse, som gemensamt skjuter dessa frågor framåt, kan möjligen försvarsfrågan kastas ut; skattefrågan aldrig.

Lyckas det oss att nu reda ut denna härfva, låt vara att det sker med stor ansträngning, lyckas det oss att lösa den uppgift, som nu närmast föreligger, då hafva vi dermed löst den högsta uppgift, ett folk har för sig uppståld, den, att åt sig och efterkommande värna det arf, förfädran lemnat. Och sägen icke, för Guds skull sägen icke, mine herrar, att dertill hafva vi icke råd! Det folk, som förklarar sig icke hafva råd att försvara sitt fosterland, icke hafva råd att värna sina männers lif och sina qvinnors heder, icke hafva råd att för sig, sina barn och efterkommande skydda lif, ära och gods, det folket har dermed förklarat sig bankrutt, icke blott ekonomiskt bankrutt, utan äfven moraliskt.

Herr Talman! Jag vågar afgifva samma förklaring som en talare på förmiddagen knöt till sitt *afslagsyrkande*. Jag tror mig tala och handla i mitt fosterlands sanna intresse, när jag yrkar *bifall* till Utskottets förslag.

Häruti förenade sig Herrar Friherre *Nordenskiöld*, *Thomasson*, Friherre *Fock*, *Chr. Assarsson*, *M. Trulsson*, *A. F. Pettersson* i Sibbarp, Friherre *Stackelberg*, *Olof Andersson* i Lyckorna, *P. Larsson* i Fohle, *J. E. Johansson* i Forneby, *Borg*, *Beijer*, *Stormats Mathias Olsson*, *J. Larsson* i Blekan och *Wedberg*.

Herr Lyttkens: Herr Talman! Det är icke för att inverka på någons öfvertygelse, som jag begärt ordet, fullt förvissad som jag är, att hvar och en i denna Kammare redan har så fast stadgat sin öfvertygelse, att densamma icke kan rubbas af vare sig den enes eller andres anförande, utan jag har gjort det för att fullgöra en pligt, hvilken jag anser mig vara skyldig att fullgöra mot de män, hvilkas förtroende satt mig på den plats, som jag har äran att här i Kammaren intaga, på det att desse valmän må veta hvilken ståndpunkt jag såsom deras representant innehar i denna för landet så viktiga fråga, hvilken under så lång tid öfver hela detta samma land varit föremål för så liffiga agitationer. En talare har i går velat helt och hållet underkänna vigten och betydelsen af de på dessa så kallade folkmöten uttalade åsikter. Han påstod, att deltagarne i dessa möten icke visste hvad de ville, eller insåge hvad det nu föreliggande arméförslaget innebure. Jag är deremot öfvertygad, att, om än många af deltagarne icke helt och hållet inträngt i alla förslagets detaljer, så hafva dock de allra fleste uppfattat och för sig klargjort de hufvudprinciper, som ligga till grund för densamma.

Af de åsikter, som uttalats vid nästan alla folkmöten, synes att svenska folket kommit till den öfvertygelse, att det icke vill godkänna Kongl. Maj:ts förslag; skälet derfor är visst icke någon öfverdrifven

kärlek hvarken till indelningsverket eller till grundskatterna, hvilka båda trycka landtbefolkningen hårdt och ojemnt, utan derföre att man allmänt anser, att den nya armén blifver för dyr och att värnpligten samt beväringsofningarna utsträckts för långt, äfvensom man befarar att den nya värfvade stammen måhända ej blifver af den bästa beskaffenhet. Vid ett i min hemort hallet, mycket talrikt besökt folkmöte uttalades äfvenledes dessa åsigtter.

För min del anser jag, att, genom antagandet af Kongl. Maj:ts nu föreliggande arméförslag, skulle vi i detta hänseende snart nog komma i samma ställning som Europas öfriga folk, som under djupaste fred dock stå rustade ända till tänderna. Det är dessa orimligt tunga militärbördor, som nedtynga Europas folk och som hufvudsakligen bidraga till att drifva dem att söka sig nya hem på andra sidan hafvet. Sverige med sitt afskilda läge och sina bestämda gränser och sin af en och samma nation bestående befolkning behöfver ej vara så förskräckligt mycket beväpnadt, och Sverige kan ej så väl som rikare och fruktbarare länder uthärda med dessa stora krigsrustningar och krigsomkostnader.

Hvad den nya stammen beträffar, så anser jag, att det är nästan omöjligt att kunna värfva 5,500 man årligen och att det ej skall dröja många år förr än det visar sig, att denna stam ej kan hållas fulltalig och att till följd deraf militären skall försöka att påtvinga oss det preussiska värnpligtssystemet och måhända, sedan det nuvarande är slopadt och det nya visat sig ohållbart och outförbart, äfven lyckas deri, hvarigenom vårt land skulle alldeles utarmas och vår befolkning i ännu större mängd än nu drifvas att utvandra till Amerika, der de lättare finna sin bergning och ej äro underkastade den förtryckande militärbördan.

Den föreslagna beväringsofningstiden anser jag under nuvarande förhållanden vara för lång. Sveriges läge hindrar, att vi kunna plötsligt öfverrumplas, och, innan en armé och en fiendtlig flotta hinna utrustas, hafva vi tid att öfva vår beväring. Det myckna talet om, att kasernerna och beväringsofningarna skola blifva så förträffliga folkhögskolor, är väl vackert, men jag vågar betvifla att de i verkligheten blifva sådana, helst som det skulle vara lättare att göra de närvarande kasernerna, som ej äro så stora och många, till mönsterskolor än de blifvande öfver hela landet kringspidda kasernerna, och att de nuvarande ej äro några folkhögskolor, torde vara allmänt känt. Tysklands kaserner äro folkhögskolor, säger man, och upprepar detta så ofta, att det nästan antages som bevisadt. Ja, jag har läst utmärkta tyska författare, som säga, att Tysklands kaserner äro högskolor för socialismen, men alldeles ej för dygd och goda seder.

Herr Krigsministern framhöll i sitt utmärkta anförande, att felet hos den nuvarande arméorganisationen är, att armén under krigstid ej kan utsvälla och att tiden för såväl ofningarna som skolorna vore allt för kort; det är väl möjligt, det förstår jag ej; men med den nya arméorganisationen fruktar jag att militärväsendet utsväller så, att det undertrycker allt annat och att åkerbruket och yrkena skola få omöjligt att bestå bredvid ett så utveckladt militärsystem.

Hade det föreslagna armésystemet ej varit så stort tilltaget och

Angående
förändrad
organisation af
landtförsvaret.

(Forts.)

vore det någon förhoppning att herrar militärer vore nöjda med en måttligt utsträckt värnpligt och en stam blott för specialvapnen, då kunde, för att blifva af med de nuvarande orättvisa skatteförhållandena, vara skäl att antaga ett sådant nedsatt förslag; men redan innan nuvarande förslag är antaget hör man sägas, att 90 dagar äro alltför kort tid, nej, ett hundra tjugu dagar, det är det minsta. Under sådana förhållanden finner jag det vara omöjligt att få några betydligare nedsättningar i den föreslagna arméstyrkan eller väsentlig förkortning af beväringstiden medgifven, i synnerhet sedan man från statsrådsbänken hört, att någon nedsättning eller jemkning i Kongl. Maj:ts förslag ej kommer att af regeringen godkännas, och att reservanternas förslag ej kan antagas. Under sådana förhållanden kan jag för min del ej rösta för bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr *P. G. Petersson* i Brystorp instämde med Herr *Lyttkens*.

Herr *Arwidsson*: Det lär väl näppeligen kunna fordras eller ens förväntas att en ledamot af Kammaren, som första gången deltagit i behandlingen af denna för landet så viktiga och maktpåliggande fråga, efter den långvariga, sakrika och uttömmande diskussion, som snart i två fulla dagar egt rum, numera skulle kunna framkomma med några upplysningar i sak, eller någon utredning, som icke redan blifvit mycket bättre verkställd, än det skulle stå i min förmåga att åstadkomma. Icke heller hyser jag den förhoppningen, att jag med den ringa insigt, som jag under den tid, jag tillhört Kammaren, lyckats förvärfva mig i frågan, skall kunna öfvertyga någon om rigtigheten af de åsigter, till hvilka jag derunder kommit, ty de fleste af Kammarens herrar ledamöter torde genom lång erfarenhet och flitiga studier hafva förvärfvat sig bättre insigter i ämnet. Det är således icke i detta syfte, som jag begärt ordet, utan därför att jag anser det vara en pligt icke mindre mot mig sjelf, än äfven mot dem, som ställt mig på denna plats i Kammaren, att utan fruktan, fritt och ärligt uttala min åsigt i den föreliggande frågan. Jag har visserligen redan i går gifvit den samma tillkänna genom att instämma i det yttrande, som afgafs af den talare, som då först hade ordet; men jag anser det vara min skyldighet att något vidare, än genom ett sådant enkelt instämmande, redogöra för de skäl, som för mig hufvudsakligen varit bestämmande. Jag ämnar dervid icke på något vis söka till besvarande upptaga de invändningar, som blifvit gjorda från den ena eller andra sidan, utan endast redogöra för mina egna åsigter. Jag begagnar mig dervid af den tillåtelse, som blifvit lemnad, att under diskussionen fritt få beröra äfven andra paragrafer än den nu föredragna; och jag gör det så mycket hellre, som jag för min del hyser den förhoppning, att jag derigenom icke vidare skall under frågans behandling nödgas upptaga Kammarens strängt anlitate och därför mycket dyrbara tid.

Efter dessa inledningsord skall jag genast öfvergå till sjelfva frågan. Dervid är jag dock nödsakad att kasta en återblick på frågans föregående behandling, likväl icke längre tillbaka än 10 år, och jag skall derutinnan icke blifva alltför vidlyftig.

Angående
förändrad
organisation af
landtförsvaret.
(Forts.)

Det är nu nära nog på dagen 10 år sedan Riksdagen den 23 Maj 1873 aflät den ryktbara skrifvelse, som sedan fått namn af »*kompromissen*» och som derefter legat till grund för alla Riksdagens senare åtgöranden i denna fråga. Såsom gammal lagläsare och varm vän af latinet — ehuru jag väl vet att det senare af mången här icke betraktas med blida ögon — kan jag icke underlåta att nämna, hurusom vid första begrundandet af denna fråga rann mig i minnet en gammal lagterm ur »Justiniani institutiones». Den lyder på latin, jag skall strax öfversätta den och herrarne hafva då tillfälle att kontrollera mig. — »*Quod ab initio est vitiosum, non potest lapsu temporis meliorari*». Det är uttydt: Hvad som från början är felaktigt, *kan* icke blifva bättre, huru lång tid som än förflyter. Det är detta, som kom mig i hågen samma stund, jag erhöi kännedom om »*kompromissen*», och det är derföre att man då sammanförde och till ett oskiljaktigt helt sammanknöt frågor, hvilka efter min åsigt med hvarandra icke alls stodo i något oskiljaktigt samband, frågor, som icke allenast *kunde* utan äfven *borde* behandlas *hvar och en särskildt*, dels med afseende å den stora vikt, som tillkommer en hvar af dem, och dels på grund af svårigheten att efter en sådan sammankoppling få dem nöjaktigt utredda och afgjorda. Ty hvilket nödigt sammanhang eger frågan om försvarsväsendets ordnande med frågan om grundskatternas afskrifvande? Är icke försvarsväsendet i och för sig en *så* viktig fråga, att den tager i anspråk landets alla både materiella och intellektuella krafter för att bringas till ett lyckligt slut? Jo, härpå utgöra 10 års fruktlösa sträfvan den ett ganska talande vittnesbörd. Huru långt har man med försvarsväsendets ordnande på denna tid hunnit? På den frågan gifva föregående riksdagar och denna diskussion ett nöjaktigt svar. När man derjemte med dessa frågor sammanfört andra, om icke *lika* viktiga, dock särdeles maktpåliggande, då är det icke att undra på, om resultatet blifvit sådant som det nu är och som det, Gudi klagadt, tyckes komma att förblifva. *Det* var sålunda felet, efter min tanke, att man någonsin sammanblandade dessa frågor, och förr än denna sammanblandning kommer att upphöra, förr än detta, så att säga, morganatiska äktenskap blifvit upplöst, förr torde något lyckligt resultat icke kunna vinnas.

Men härtill kommer en annan sak. Jag vill nu nemligen ställa mig på deras ståndpunkt, som godkänna »*kompromissen*», som anse den vara både välbetänkt och möjlig att genomföra. Jag vill då tillse hvad den innebär. Med densamma afsågs, såsom jag uppfattat den, att landet genom Konungs och Riksdags sammanstämmande beslut skulle erhålla, hvad skrifvelsen kallade, ett *betryggande* försvar. För att ernå detta önskade man afskrifning af indelningsverk och grundskatter, emedan man ansåg, att, utan dessa åtgärder, det icke kunde fordras eller förväntas, att ett sådant försvar skulle af landets representanter kunna beredas eller godkännas.

Låt om oss då tillse, huruvida nu föreliggande förslag motsvarar de fordringar, som skäligen böra uppställas för att ett *betryggande* försvar kan anses vunnet? Att här ingå i något slags granskning af förslagets detaljer kan icke vara på sin plats, helst dessa icke ännu blifvit fördragna; de komma nog i sinom tid under Kammarens bedömande.

Angående
förändrad
organisation af
landtförsvaret.

(Forts.)

Men för att vidare motivera det yrkande på afslag, som redan blifvit under öfverläggningen framställt och hvari jag förut instämt, ber jag få framhålla några omständigheter, deruti jag anser, att ett betryggande försvar icke blifvit genom detta förslag tillgodosedt.

I främsta rummet förekommer då frågan om stammen, den punkt, hvars afgörande nu närmast föreligger. Striden gäller, såsom vi alla veta, om den indelta stammen skall läggas till grund för försvarets utveckling och stärkande, eller om en ny värfvad stam skall utgöra den grund, på hvilken vi i framtiden skola bygga vårt försvar; och det gäller således att taga i öfvervägande, hvilketdera af dessa båda system kan lemna denna största nöjaktiga säkerhet för ett betryggande försvar. I fråga om beskaffenheten af den nuvarande gamla stammen anser jag mig icke behöfva trötta herrarne med någon vidare beskrifning eller lofordande af denna stam. Redan under den debatt, som egde rum den 3 sistlidne Februari, då Kongl. Maj:ts proposition i ämnet remitterades till Särskilda Utskottet, har Herr Abraham Rundbäck yttrat sig öfver denna stams egenskaper; flere talare i Kammaren hafva jemväl under denna debatt instämt i de loford, han gifvit dem; och slutligen torde det icke vara ur vägen att påminna om de berömmade yttranden, som Konungens rådgifvare i krigsärenden vid åtskilliga tillfällen hafva fält om denna stam. Kommer så frågan om den föreslagna nya stammen. Den har af somliga beskrifvits såsom rigtiga ljusalfer, andra hafva deremot icke kunnat teckna den med nog svarta färger. Det är väl i den frågan, liksom i många andra, sanningen ligger oftast midt emellan. Men jag tror mig kunna i denna fråga, liksom jag gjort förut vid ett annat tillfälle, återropa min 30-åriga erfarenhet såsom domare och det just på den plats, der det största antalet värfvade soldater finnes förlagdt, nemligen här i hufvudstaden. Jag behöfver icke påminna om de många våldsbragder af sådana värfvade soldater mot enskilda personer, hvarom tidningarne tidt och ofta haft att förmåla. Vi hafva ännu i friskt minne, hurusom för några månader sedan en fredlig medborgare öfverfölls på Wasabron. Vi hafva äfven i minne, hurusom för ett eller par år sedan under två eller tre på hvarandra följande qvällar uppträden af den mest våldsamma beskaffenhet egde rum i Kungsträdgården och sedermera fortsattes ända till det ställe, der ordningsmakten hade sin samlingsplats, polisvaktkontoret, som nära nog stormades. Jag har sjelf afdömt ett ännu värre våld, under hvilket här i hufvudstaden militärer med tillhyggen af alla möjliga slag stormade och totalt spolierade ett polisvaktkontor. Flere dylika uppträden hafva egt rum i hufvudstaden; och efter en sådan erfarenhet på ett ställe, der dock flere medel för stäffjande af dylika excesser än annorstädes stå till buds, ligger den tanken nära till hands, att sådant mycket lättare kan inträffa på andra ställen. Det är sysslolösheten i kasernerna, som alstrar detta okynne med deraf följande utbrott. Man har här i Kammaren påstått, att, då den värfvade soldaten får en kortare tjenstetid, han blir så träget sysselsatt, att han icke kommer i tillfälle att gå sysslolös eller begå några excesser. Jag har dock erfarenhet af, att redan under rekryttiden soldater blifvit tilltalade för våld; ja det har gått så långt, att till och med rekryter, som tilltalats för tjufnadsbrott, hafva, då domaren, sin pligt

likmätigt, tillfrågat den tilltalade om motivet för hans brott, såsom sådant uppgifvit ledsnad vid kasernlifvet och omöjligheten att på annat sätt blifva krigstjensten qvitt. Vid sådana förhållanden torde det tvifvelsutan icke förvåna herrarne, om mången tvekar, innan han vill utbyta det gamla goda och bepröfvade mot ett nytt, ännu opröfvadt, och som icke är egnadt att från början ingifva några goda förhoppningar. Detta är ett af skälen, hvarför jag icke kan biträda föreliggande förslag.

Ett annat skäl finner jag deri, att, då jag, såsom jag nyss nämnt, anser att löftet af kompromissen om ett betryggande försvar också måste uppfyllas, jag icke kan medgifva att detta genom det föreliggande förslaget skett. I detta afseende torde det icke vara ur vägen att erinra, hurusom år 1878 till Kammaren inkom en motion underskrifven af mäktige män, ja till och med af denna Kammares majoritet. Den sade sig då vilja skaffa ett betryggande försvar, men huru såg det ut? Jo, då ansåg man, att ett sådant borde beredas genom en stam af 30,000 man. Huru kan det då komma sig att blott fem år derefter anspråken på trygghet sjunkit ner med ej mindre än $\frac{1}{6}$ del. Skulle en sådan minskning komma att i samma proportion fortgå en längre tid, finge man kanske ett betryggande försvar, som blefve lika med noll; det behöfdes ej att derför stryka många sjettedelar. Jag saknar all upplysning af tillgängliga handlingar, hvarför numera för ett betryggande försvar en stam af 25,000 man skulle vara tillräcklig, då man förut ansåg sig behöfva 30,000. För min åsigt, att med en sådan nedsättning trygghet icke kan vinnas, har jag tillräckligt stöd af de erfarne män af militärståndet, hvilka Kongl. Maj:t anbefalt att afgifva utlåtande öfver landtförsvarskomiténs förslag, och hvilka förklarar 30,000 man vara oungämligen nödvändiga. Jag anser mig nemligen böra i denna sak lita mera på deras ord, än på flertalet andres.

Men härtill kommer ytterligare en sak. I 42 § har man, såsom nogsamt bekant är, för att kunna verkliggöra planen för det nya försvaret, ålagt, om jag får begagna det uttrycket, en viss medborgareklass, det vill säga vissa personer i samhället, en vida utsträcktare och vida tyngre vapenöfningsskyldighet, än andra svenska medborgare. Med hvad rätt, vågar jag fråga? Hvarför skola dessa betungas med flere pligter än alla andra? Jag har hört sägas derför, att desse, som till samhällsställning äro mera gynsamt lottade, hafva större fördelar af samhället och lefva i lyckligare omständigheter, böra åläggas såsom en pligt att göra större uppoffringar för samhället, som bereder dem dessa fördelar. De, som befinna sig i denna ställning, kunna visserligen också göra många gånger större uppoffringar; men äfven om man kunde anse en sådan grundsats i någon mån riktig, ber jag dock få erinra, att alla dessa ynglingar, som skola aflägga maturitets- eller folkskolelärareexamen, alldeles icke kunna med något slags visshet antagas tillhöra samhällets lyckligare lottade klasser. Det lärer nemligen icke vara för någon obekant, att många af dessa ynglingar äro fattiga och ofta måste kämpa med nöd och bekymmer för att skaffa sig tak öfver hufvudet och sitt dagliga bröd, men icke dess mindre lyckats genom tråget arbete bringa sig upp till att blifva framstående, ja icke sällan utmärkte män. Är det nu skäl att äfven desse skola under-

*Angående
förändrad
organisation af
landtförsvaret.*

(Forts.)

Angående
förändrad
organisation af
landtförsvaret.
(Forts.)

kastas en sådan skyldighet? Jag vågar förneka, att vare sig rättvisa eller billighet kräfvä af dessa ynglingar sådana uppoffringar utöfver dem, som åligga landets öfrige innevånare. Hvarför kräfvä man då en sådan skyldighet? Jo, helt enkelt af pekuniära skäl; det blir billigare att använda desse ynglingar till värnpligtige underlöjtnanter, ty derigenom besparar man hela aflöningen till en fast underlöjtnantscorps, som annars blefve nödvändig. Jag har här hört påstås, att denna kostnad skulle komma att uppgå till omkring 1,000,000 kronor, och det är ju skönt att kunna minska de oerhörda kostnader, som det nya försvaret kräfvä, med denna summa. Det synes mig dock vara rättvisare att fördela denna million på dem, som kunna och böra utgöra densamma och icke uteslutande på ett fåtal, af hvilka många icke kunna uthärda denna börda. På tal om dessa värnpligtige underlöjtnanter, hvilkas antal beräknats till icke mindre än 1,307, vill jag på samma gång uttala min öfvertygelse, att detta antal icke genom de lockelser, som det nuvarande förslaget innehåller, skall fyllas, i det att man icke i någon större grad skall komma att begagna sig af denna så kallade förman, som derigenom beredes. Skulle denna min förmodan visa sig grundad, då har hela organisationen från första stunden fallit sönder och man måste åter igen börja på nytt.

Sedermera kommer ytterligare en omständighet och den icke minst beaktansvärd, nemligen att kostnaderna, såsom jag för min del tror, blifvit upptagna alldeles för lågt.

Jag vågar icke påstå att man än här och än der uppsåtligen blundat med ena ögat och icke velat uppfatta kostnaden till dess verkliga storlek, men nog förefaller det förlätligt, om man vid genomläsningen af komiténs betänkande å ett och annat ställe skulle frestas att göra ett sådant antagande. Den uppgifna kostnaden är notoriskt redan ökad med 1,750,000 kronor, utgörande skilnaden mellan den af Kongl. Maj:t föreslagna legan för stamsoldaterna och den lega, som Utskottet föreslagit borde tillkomma dem. Men härtill kommer en mängd särskilda kostnader, som säkerligen blifvit för lågt beräknade, och i hvilket hänseende jag, för att icke trötta herrarne, blott åberopar de yttranden, som af Arméförvaltningen, Generalintendenten, åtskilliga motionärer och särskildt af en reservant mot Utskottets förslag, Herr Grefve Posse, blifvit uttalade. Genomgår man med uppmärksamhet hvad dessa särskilda myndigheter och personer andragit, tror jag att det för hvar och en, som fördomsfritt vill begagna de tillgängliga materialerna, skall framstå klart, att kostnaderna blifvit alldeles för lågt beräknade. Till hur många millioner dessa kostnader kunna belöpa sig, skall man väl näppeligen kunna begära att jag skall kunna uppgifva, då jag hvarken egt tillgång till de för sådant ändamål nödvändiga handlingar eller haft tid eller tillfälle att granska de tillgängliga uppgifterna, men jag tror icke att jag misstager mig, om jag säger att 4 eller 5 millioner är det minsta, hvartill man under närvarande förhållanden kan beräkna denna ökning i kostnaderna. När vi nu veta att efter Utskottets rektificerade beräkningsgrund summan af kostnaderna för försvaret, sådant det här blifvit föreslaget, uppgår till ett belopp redan öfverstigande 29 millioner, så, om dertill läggas dessa 4 eller 5 millioner, komma vi till den respektabla summan af

33 till 34 millioner. Härtill uppgå likväl endast kostnaderna för landtförsvaret, ty om sjöförsvaret har jag för närvarande icke att yttra mig. Det återstår då att göra en jämförelse mellan dessa 33 till 34 millioner och den summa af omkring 23 millioner, hvartill det nuvarande landtförsvaret, alla kostnader och prestationer deri inberäknade, anses uppgå; och då vill jag fråga eder, mine herrar, om I tron att den vinst genom försvarets förbättrande, som anses uppkomma genom det nu framlagda förslaget, är värd denna uppoffring af 10 till 11 millioner kronor om året? För min del tror jag det icke, och jag är fullkomligt öfvertygad, att, om man skulle vilja använda denna summa eller till och med endast en mindre del deraf på att söka tidsenligt utveckla och fullkomna det försvar vi redan ega, resultatet deraf skulle blifva mycket mer tillfredsställande än det, hvartill man skulle komma genom att åtaga sig denna stora, jag vill visst icke påstå för vårt land omöjliga, men dock ganska tunga uppoffring, för att derigenom icke nå ett större eller bättre mål.

Det är hufvudsakligen på dessa skäl, som jag funnit mig icke kunna rösta för bifall till den Kongl. propositionen. Jag kan dock icke sluta detta anförande, utan att med några ord bemöta hvad en talare på skånebanken förliden gårdag yttrade om det värde man borde tillerkänna de så kallade folkmötena i allmänhet och särskildt dem, som hallits under det senare tidsskiftet. Det är visst möjligt, att ifrågavarande talare är så förfaren att han vet hur man lättast kan leda ett folkmötes opinion, och det är möjligt att detta i många fall går för sig, men jag vågar dock påstå att för en opinion, som visat sig så allmän och som så sällsynt enhälligt gjort sig gällande, som i denna fråga visat sig vara förhållandet, måste det ligga något helt annat till grund; och är nu så förhållandet, att denna folkopinion i de flesta fall är sådan, som den gifvit sig tillkänna, då böra ock landets representanter, oaktadt grundlagen icke binder dem dervid, fästa tillräcklig hänsyn till densamma, för så vidt nemligen den icke står i absolut strid med representanternas egen ärliga och välgrundade öfvertygelse, och låta denna opinion i någon mån vara sig till en ledning.

Då jag hittills i denna fråga uppträdt blott såsom kritiker, tänker jag mig möjligheten af att någon i denna församling skall i tysthet fråga: hvad vill ni då sjelf, har ni något annat att sätta i stället och i så fall hurudant är detta?

På det ingen skall misstänka, att jag hör till de så kallade nihilisterna, får jag börja med att säga, att för mig gifves det ingen uppoffring så stor, att jag icke anser mig böra med godt mod och rent samvete underkasta mig densamma för landets försvar, så långt jag tror dess tillgångar det medgifva. Men herrarne må icke tro, att jag endast påkallar uppoffringar. Så sträng vän är jag af rättvisa, att jag inser, att mot uppoffringar böra, der så ske kan, svara eftergifter och lindringar. Jag fattar mycket väl att, om man, såsom jag tror vara riktigast och klokast, grundar försvarsväsendets vidare utveckling på den armé, vi redan ega, de, som nu äro skyldiga att upprätthålla och underhålla denna här, skola få vidkännas betydligt större kostnader än för närvarande och en vida större tunga, än man har rätt att fordra af dem. Jag betviflar ej, att detta i viss mån kan blifva

*Angående
förändrad
organisation af
landtförsvaret.
(Forts.)*

Angående
förändrad
organisation af
landiförsvaret.
(Forts.)

förhållandet och är därför för min del villig att med min röst bidra till alla möjliga lättnader i denna tunga, som skäligen kunna beredas. Jag vill därför upphäva alla ovissa besvär, jag vill förvandla dessa kostnader till vissa bestämda afgifter i penningar, med ett ord, jag vill göra saken för vederbörande så lätt som möjligt. Detta i fråga om rust- och rotehållarne. Sedan kommer en annan fråga, eller den om grundskatterna. Äfven der skulle jag vilja medgifva en lindring, möjligen till en början genast en mindre nedsättning i dem. Men jag skall gå ännu ett steg längre. Herrarne torde nogsamta veta, att allt ifrån år 1809 till den dag, som är, hafva dels genom ett direkt upphäfvande af åtskilliga, jorden åliggande skatter, och dels genom dessa skatters först omsättning till färre persedlar och sedermera genom deras förvandling till en fix penningaränta stora lättnader bereds skattejordens egare, ja så stora att, efter hvad skatteregleringskomitén sjelf förklarar — uppgiften återfinnes på pagina 182 i komiténs betänkande, till tjänst för dem som vilja kontrollera densamma — under denna tid och genom dessa förändringar de från jorden årligen utgående pålagorna minskats med öfver två och en half millioner. Om man sålunda jemte det man medgäfvit någon afskrifning af dessa utlagor, — jag hvarken bör eller vill nu yttra mig om beloppets storlek — och sedermera vidtog den åtgärden, att, så snart statsverkets tillgångar utan andra skattdragandes orättvisa betungande det medgäfvit, göra ytterligare afskrifningar, tror jag, detta skulle blifva till nytta för hela landet. Ty märken väl, mine herrar, allt, hvad som här eftergifves, skall fördelas på andra, som icke få någon eftergift. Sålunda först när statens tillgångar det medgifva, skall jag vara med om att fortgå på denna redan beträdda bana. Det är mycket möjligt, ty framtiden kan ingen beräkna, då han icke har den i sin hand, att sådant kan draga ut längre, kanske äfven kortare tid än de 37 år, som nu äro föreslagna för grundskatternas fullkomliga afskrifning; men låt så vara, man har derigenom åtminstone hållit rättvisan i helgd, och det är ett mål, som hvar och en bör eftersträfvat. Det fans en af Sveriges framfarne konungar, en af de störste bland dem, som hade till valspråk: »Med Gud och Sveriges allmoge». Stöder man sig på folket och vill det rätta, kunna äfven Sveriges blifvande konungar upptaga detta valspråk, men jag fruktar, att, om det förslag, som nu är föremål för behandling, skulle upphöjas till lag, en kommande konung fåfängt skulle söka begagna detta valspråk. Jag har icke något vidare att tillägga, utan vidhåller allenast mitt yrkande om afslag.

I detta yttrande instämde Herr *Söderström*.

Herr J. Anderson i Tenhult: Under den långa diskussion, som nu i två dagar pågått, har så mycket blifvit sagdt så väl för som mot föreliggande förslag, så att det icke lär vara mycket att vidare tillägga. Alla synas dock vara eniga om, att det försvar, vi nu hafva, icke är tillfredsställande, och alla synas äfven vara böjda för att sätta något annat och bättre, än det vi nu hafva, i stället. Det förslag, som nu föreligger, anser jag mig för min del icke böra antaga, dels emedan stamsoldatens tjänstetid är efter min tanke tilltagen alltför

kort, dels därför att öfningstiden är för de värnpligtige alltför lång, dels därför att stamsoldaten under tjenstetiden kommer att sakna fast bostad och slutligen därför att den oprivilegierade jorden får alltför dyrt köpa sig fri från grundskatter och indelningsverk.

Af det föreliggande förslaget inhemtas att all oprivilegierad jord skall i likhet med annan jord och alla andra beskattningsföremål deltaga i den kostnad, som blir en följd af det nya förslagets antagande, men att denna jord icke blir fri från de gamla, nu utgående skatterna förrän efter 37 års förlopp. Jag anser, att dessa utgifter blifva allt för stora för den skattlagda jorden; men jag återkommer dertill längre fram, då lagen om grundskatternas afskrifning förekommer till afgörande.

Då det nu är antagligt, att vi icke på något sätt vilja oro våra grannar, så kan man väl också antaga att vi icke komma att blifva öfverfallna af dem, derest vi sjelfva ej gifva anledning. Är denna min uppfattning riktig, så anser jag också i följd deraf, att den nu föreslagna öfningstiden för de värnpligtige är alltför lång, ty jag föreställer mig att öfningstiden under fredstid kunde nedsättas till hälften af hvad nu föreslagits. Skulle inom något af våra grannland oroligheter uppkomma, hvaraf vi möjligen kunde komma att beröras, föreställer jag mig att man då för ett eller par år kunde öka öfningstiden för de värnpligtige mot det att staten lemnade full ersättning för den tid, som åtginge utöfver den i regeln fastställda. Jag är viss derom att, om Riksdagen antager det nu föreliggande förslaget, skall folket med vemod upptaga denna underrättelse, helst ingenting för närvarande föreligger, som kan hänföras till något slags tvång, d. v. s. att hvarken vi eller något af våra grannland äro invecklade i krig.

Jag har länge haft den åsigt att all jord så väl i stad som på land bör roteras och förses med små torp till ett antal i förhållande till landets behof af soldater under krig samt att staten bör lemna dessa soldater den lön, som de billigtvis kunna utöfver sådant torp fordra.

Af hvad jag nu sagt torde framgå, att jag kommer att rösta för afslag å Utskottets föreliggande förslag.

Herr Magnus Andersson: I olikhet med den siste talaren, min granne, får jag säga att jag både vill och skall rösta för det föreliggande förslaget och jag gör det så mycket hellre, som jag vet att detta är det enda sätt att söka få reda i de nu mycket olika tryckande bördorna.

I sjelfva saken är så mycket taladt både för och emot, att jag mycket gerna kunnat afstå från ordet, för så vidt jag trott att så många talare före och efter mig anmält sig för yttrandes afgifvande. Jag blef egentligen uppkallad af ett yttrande som faldes af Grefve Sparre, ty jag är annars icke den som mycket upptager Kammararens tid, såsom herrarne nog torde veta. Grefve Sparre är visserligen icke nu närvarande i Kammararen, men hans yttrande liksom mitt finnes i protokollet. Han sade, att alla som förfäktat Kongl. Maj:ts eller Utskottets förslag göra det säkerligen i en helt annan afsigt, än att de

*Angående
förändrad
organisation af
landtförsvaret.*
(Forts.)

önska ett starkt försvar; de vilja nemligen endast vinna skattefrihet. Jag vill då säga att jag eger ett hemman, som i 37 år varit skattefritt, och jag kan således icke hafva någon direkt anledning att önska denna reform, men jag röstar dock för densamma, på det rättvisa måtte kunna skipas i detta fall, då det icke synes kunna ske på något annat sätt. Grefve Sparre sade vidare att de unga män, som låte värfva sig, blefve moraliskt förstörda. Jag vågar påstå att detta icke är sant. Jag har sjelf inskickat två ynglingar till underbefälsskolan å Karlsborg; de kunde arbeta redan då de kommo dit och nu, sedan de åter kommit hem, arbeta de icke med mindre, utan snarare med om möjligt större lust än förut. Vid underbefälsskolan hade de fått bildning och lärt sig värdera arbetet, och att jag icke ämnade dem till tjenstemän, det faller väl af sig sjelft. Jemte mig hafva fem andra sockenbor insändt sina söner till Karlsborg och af dessa hafva tre återkommit och sköta nu sina föräldrars jordbruk och leda arbetet å hemmanen. Dessa hemmansegaresöner kunna uppgöra arbetsplaner och ritningar, de kunna göra beräkningar i många afseenden och äro på det hela taget vida bättre nu, än då de ingingo i underbefälsskolan. De arbeta nu för vanlig dränglön och äro ändå nöjda; de få mat och husrum samt en liten lön, hvar på de kunna kläda sig. Vi skola komma ihåg att den nya stammens soldater skola få både kläder, föda och vida större lön än som gifves en dräng och under sådana förhållanden tror jag icke man kommer att lida brist på folk för den årliga rekryteringen, utan det kommer tvärt om att blifva öfverflöd derpå. Ty det finnes icke många, som hafva råd och lust att skicka sina söner på embetsmannabanan, men en sådan bildning, som de få vid Karlsborg, är mera än vi på annat sätt skulle kunna förskaffa dem. Jag är öfvertygad, att hela församlingen skulle inskicka sina söner på volontärskolan, om det blott funnes tillräckligt antal nummer. Men tillräckligt många sådana finnas nu icke. Jag vidhåller sålunda, att de genom militärtjenstgöringen ingalunda blifva bortskämda, utan tvärt om ganska betydligt förbättrade i alla afseenden.

Jag yrkar bifall till den föredragna punkten.

Herr Danielson: Endast frågans stora vikt kan gifva ett berättigande att nu begära ordet, sedan öfverläggningen redan räckt så länge och så många talare yttrat sig i saken. Jag ber därför att i största korthet få angifva några skäl, hvarför jag med min röst kommer att bifalla det föreliggande förslaget. Jag vill då börja med några ord till svar på Herr Grefve Sparres yttrande. Det är väl sant, att han nu icke är närvarande, men så väl hans ord som mitt svaromål skola dock återfinnas i protokollen. Han ville beskylla oss, som varit med om 1878 års förslag, att vi bedragit Kongl. Maj:t, Riksdagen och svenska folket. Jag vill deremot påstå att denna uppfattning är fullkomligt oriktig. Kammaren känner väl orsaken till 1878 års förslag. Det var det allmänna missnöje, som förspordes i tidningspressen, hos militärer och för öfrigt litet här och hvar deröfver, att 1877 års förslag fallit. För att då visa, att man verkligen önskade ett starkare försvar, men på samma gång en rättvis skattereform, var det som 1878 års förslag framkom och deraf har ingen kunnat blifva bedragen.

Man har erinrat, att samma förslag förkastades, men, såsom Kammarer vet, var det Riksdagen i sin helhet, som gjorde detta och i synnerhet var det Första Kammarer, som verkade derhän. Vidare har man sagt, att den indelte stamsoldaten vore en så förträfflig man, men han har väl, i likhet med andra människor, så väl sina fel som sina förtjenster och är väl att anse såsom en god medborgare i likhet med andra dylika. Jag erinrar mig för öfrigt, att samme talare tyckte syfta derhän, att vi, som nu yrka bifall till det föreliggande förslaget, skulle derigenom hafva bytt om åsigt, men jag tror att i så fall äfven den ärade talaren gjort sig skyldig till sådant. Jag har nemligen genom förfrågningar fått reda på, att Herr Grefve Sparre tillhör föreningen Värnpligtens Vänner och detta icke blott såsom ledamot, utan som medlem i styrelsen, och jag har mig bekant, att detta sällskap har till syftemål att arbeta för en allmän värnpligt och borttagande af indelningsverket. Då Herr Grefve Sparre fortfarande kvarstår som ledamot i denna styrelse, kan jag icke finna hans myckna tal till förmån för indelningsverket vara öfverensstämmande med hans verksamhet såsom värnpligtsvän. Han yttrade vidare, att, om en skattereform nu genomfördes i sammanhang med försvarsverkets ordnande, skulle han för sin del skämmas att emottaga de lindringar, som derigenom kunde komma hans egendomar till del. Jag vet visserligen icke hur blygsam Herr Grefven kan vara, men, så vidt jag känner honom rätt, är han icke den, som plägar neka att taga emot hvad han får — naturligtvis på ärligt sätt. Men skulle han nu icke taga emot denna gåfva, så fins det ju en annan utväg, ty han kan ju öppet förklara, att han icke vill mottaga den, utan att staten får behålla densamma. Vill han icke hafva den, så kan han slippa. Vidare yttrade han, att vi i denna fråga talade uti egen sak, men huru många gånger händer icke det och jag vädjar till hvar och en, huruvida icke den, som t. ex. innehar en tjänstebefattning, då det blir fråga om lönen för denna befattning, äfven talar i egen sak; och jag hemställer huru det skulle tillgå, om icke Riksdagens ledamöter fingo deltaga äfven i öfverläggningar och beslut rörande ens egna angelägenheter. Ytterligare har här yttrats och samme talare har upprepat, att det vore ett rent personligt intresse, som här gjorde sig gällande, nemligen begäret att bekomma torpen.

Det är en fullkomlig missuppfattning. Jag tillhör en ort, som med afseende å sjöförsvaret kanske är den mest roterade. Öland håller nemligen 263 effektiva karlar, bland hvilka icke någon har egt eller eger ett torp. Dessa personer hafva i alla fall skaffat sig ett hem samt äro ordentliga, redbara och arbetsamma, hvarför de gerna anlitas vid förefallande göromål, då de icke äro upptagna af sin tjänst. Jag känner icke ett enda exempel på att någon af dem kommit fattigvården till last. Det kan väl icke vara torpen, som äro orsaken härtill.

Jag har rest ett par gånger i Småland och sett dessa torpstugor, der de stå utplanterade i skogsbackar och vid allmänna landsvägarne. Såsom herrarne veta, äro gaffarne på dessa stugor försedda med märken, hvilka angifva yrket på de personer, som der innebo. Skulle det blifva en mängd dylika stugor och alla dessa försedda med sina märken, så tror jag icke, att detta skulle blifva ett hinder för militarismens

*Angående
förändrad
organisation af
landt-försvaret.
(Forts.)*

Angående
förändrad
organisation af
landtförsvaret.
(Forts.)

införande, tvärt om tyckes mig att detta skulle ständigt påminna om det yrke, som dessa personer tagit såsom sin lifsuppgift.

Samme ärade talare sade att »stammen blefve oduglig och kan icke slås». Det anser jag vara omöjligt att nu kunna säga, det får väl bero på framtiden. Säkert är emellertid att den utbildning i ett eller flere hänseenden, som stamsoldaten skulle få, icke i någon mån blir sämre än den indelte soldatens. Man kan således med full tillit antaga att han skall blifva lika skicklig, om icke skickligare, än den indelte soldaten.

Sedermera har man frågat: hafva vi råd till så stora uppoffringar? Tro herrarne att det blir billigare, om vi utveckla indelningsverket, såsom här föreslagits, och huru skall väl detta kunna ske? Är icke detta en utveckling af indelningsverket att bördorna blifva gemensamma för alla. Stamsoldatens tjenstetid är tilltagen på det sätt, att det skulle blifva en medeltjenstetid mellan den rena värnpligtsidens och den nu varande stammens tjenstetid. Stamsoldaten kan kvarstå i tjensten i 12 år, hvilket utgör hälften af den medeltid, Kongl. Maj:t och Utskottet föreslagit, eller 23 år. Detta är ju icke annat än en tidsenlig utveckling af indelningsverket, på samma gång det är tidsenlig reglering af våra skatteförhållanden. Det är aldeles tydligt att det motstånd mot det föreliggande förslaget, som nu gifver sig till känna, är ett motstånd mot sjelfva skattefrågan. Jag har icke märkt, att de personer, som talat emot denna sak, haft något att anföra mot ett bättre ordnad försvarsväsende. Hufvudskälet är naturligtvis att de icke på något vis kunna tåla, att skattefrågan får sitt slutliga afgörande. Man behöfver icke något forskareöga för att se att så är förhållandet. Jag är öfvertygad att Grefve Sparre i dag talat mera som grefve, aristokrat och tjensteman än såsom riksdagsman. Det är en sak, som jag visserligen icke vill döma om, men jag tror mig kunna gissa dertill.

Går man nu till Utskottets eller Kongl. Maj:ts förslag, så ser man att Utskottet tillstyrkt betydliga förbättringar i stamsoldatens aföning, då det föreslagit den årliga legans höjande från 40 till 120 kronor. Utskottet har vidare tillstyrkt, att stamsoldaten icke skulle vara tvungen att genomgå korpralsskolan, utan detta skulle bero på frivillig anmälan. Han skulle slippa värnpligtsöfningarna, men kvarstå såsom stamsoldat. Med dessa förbättringar tror jag icke det skall möta något hinder att få ett tillräckligt antal ynglingar. Jag är, i likhet med den föregående talare, öfvertygad om att flera skola anmäla sig än lediga platser finnas. De få under rekryttiden minst 200 kronor, fria kläder och föda. För 30 dagars öfning, under det de kvarstå i stammen, få de uppbära 120 kronor samt dessutom 10 kronor i månaden, det vill säga minst 230 kronor om året. Det skulle förefalla mig mycket besynnerligt, om de icke under sådana vilkor skulle vara villiga att genomgå en 8 månaders rekrytskola.

Man talar om en »lösdrifvarestam». Det kan jag för min del icke begripa. Dessa soldater äro ju jemförliga med dem, som taga tjenst hos enskilda personer, utom att de få något mera betaldt och erhålla en bättre bildning, hvilket väl icke kan förvärta saken.

Man har sagt att, om man skulle ingå på detta förslag, vore det det första steget till militarism. Det är väl en sak, som icke beror på oss, det tillhör väl kommande Riksdagar. Om svenska folket vill vidare utveckla sitt försvar, så står det väl icke i vår förmåga att inverka derpå. Man får väl tro att efter oss skall komma klokt folk också, hvilket handlar efter de åsigtter, som göra sig gällande på den tid, då de lefva.

Nu har här sagts, att om vi blott ville lugna oss, så skulle man gifva oss lättnader i indelningsverket och lättnader i afseende på grundskatterna, men det är ett löfte, som måste anses till sin uppfyllelse var nog långt framskjutet i tiden, då man utlofvat dessa lättnader när staten får så stora inkomster, att de icke behöfvas till utgifter på annat håll, då först skulle eftergifter ske. Det är stora löften, som jag icke tror någon sätter tillit till, och jag är öfvertygad, att hur man än skall behandla denna fråga, försvarsfrågans lösning dock ständigt skall misslyckas utan i sammanhang med skattefrågornas lösning. Jag är säker, att kommande Riksdagar skola lika enigt, som förevarande, afvisa hvarje försök att framtinga en ny härordning och värnpligtslag, som icke är förenad med borttagande af indelningsverk och grundskatter. Det kunde sägas mycket rörande denna sak, men då så många talare äro anmälda, skall jag icke längre uppehålla Kammarrens tid. Jag har endast i korthet velat angifva de skäl, som föranledt mig, att tillstyrka bifall till Kongl. Maj:t förslag och vill endast tillägga, att jag tillhörde dem, som länge ifrade för en lång tjänstetid för stamsoldaten, men att jag sedermera kommit till den öfvertygelsen, att detta icke skulle gagna utan tvärt om skada. Hvad angår frågan om en indelt stam och torp-systemets bibehållande. tror jag, att huru man dermed än skulle ställa till, det dock skulle blifva mycket dyrt. Vi se af Herr Abraham Rundbäck's reservation, huru han tänkt sig att torpförhållandena skulle ordnas, och huru som der skulle hållas ärliga syner m. m. Tror man då att detta skulle blifva billigare eller enklare än hvad här föreslagits? Nej, tvärt om, det skulle blifva både vida dyrare och vida sämre.

Jag kommer naturligtvis att yrka bifall till Utskottets förslag i denna paragraf och jag gör det i den fulla öfvertygelsen, att det skall gagna icke blott den ort jag tillhör utan fosterlandet i sin helhet. Detta förslag är nemligen byggt på rättvis grund, och skall man kunna hoppas att denna fråga någonsin blir lyckligt löst, så måste det ske på sådan grundval.

Herrar *Gustaf Jonsson, Mejenqvist, L. Anderson* i Vall, *J. Andersson* i Knarrevik och *J. M. Svensson* förenade sig med Herr Danielson.

Herr Hedlund: Jag har begärt ordet, för att yttra några ord om kompromissen af år 1873. Jag hade väl tänkt dröja dermed, till dess frågan om skatteregleringen förekommer, men då denna fråga tyckes spela en rol redan nu i fråga om antagande eller förkastande af den föreliggande paragrafen, så ber jag att derom få yttra några ord.

Här har fälts hårda omdömen om denna kompromiss, men jag tror, att de män, som deltagit i densamma, stå på den ståndpunkt in-

*Angående
förändrad
organisation af
landtförsvaret.*

(Forts.)

Angående
förändrad
organisation af
landtförsvaret.
(Forts.)

för det svenska folket, att de med lugn kunna bära de beskyllningar, som mot dem blifvit gjorda. För min del har jag alltid denna kompromiss ligga i tingens nödvändighet, äfven då jag icke ansett den vara vidare berömvärd. Så länge en utsträckt värnpligt stöter tillsammans med knektekontrakten och genom knektekontrakten med indelningsverket, samt så länge indelningsverket sammanhänger med grundskatterna, så länge, säger jag, detta samband existerar, kan, enligt min uppfattning, den så kallade kompromissen icke upplösas, annat än på ett vilkor. Antagande af detta vilkor har jag för min del föreslagit redan för länge sedan, icke i denna Kammare, utan i Medkammaren, och jag ber få upprepa hvad jag då sade. Man klagar öfver kompromissen, men det finnes ingenting lättare, än att få denna kompromiss upplöst från Andra Kammarens flertals sida. Föreslå en skattereglering, beroende af försvarsverkets ordnande, och kompromissens upplösning är klar! Föreslå en grundskatteafskrifning och Andra Kammaren skall gerna gå in derpå. Men, säger man med förvåning, i sådant fall sakna vi ju all garanti att få försvarsfrågan genomförd. Ja, välan. Man klandrar Andra Kammarens flertal derföre, att den vill hafva en skattereglering förbunden med försvarsfrågan och derför att den i försvarsfrågan söker en garanti för skatteregleringen, under det man sjelf fordrar försvarsverkets ordnande såsom vilkor för skatteregleringen. Men hvad visar vår historia? Jo, den visar att Sveriges allmoge aldrig svikit, när det gällt att försvara fosterlandet, och den visar också, att det varit ganska svårt för denna samma skattdragande allmoge att få sina skattebördor lindrade.

Men, spørjer man på denna sida, kan man visa att skatteregleringen är juridiskt påkallad? Dertill svarar jag: kan någon visa mig att någon skatts afskaffande är juridiskt påkalladt? Kan man säga att yrkandena om afskaffande af tiondeskatt å bergverk, skatten å qvarnverk och lästafgifter för fartyg varit och äro juridiskt påkallade, och ändå har man både gjort anspråk på och verkställt sådana skatters afskaffning. Det finnes dock en annan synpunkt, än den juridiska, från hvilken denna sak bör ses, och det är den ekonomiska och sociala. Af den man, som stod i spetsen för den klandrade kompromissen, hafva här yttrats de orden: de skattdragande svenska jordegarne hafva aldrig erkänt att de nuvarande grundskatterna äro räntor och, om det gäller preskription, hafva de väl bevakat sin rätt, ty de hafva, så länge vår riksdagshistoria räcker, icke försummat någon riksdag att begära lindring i skatterna; de hafva fått ett sådant löfte 1809, och det blef på ett ganska otillfredsställande sätt uppfyllt. Dessa ord lära hafva blifvit repeterade i vår Medkammare näst föregående dag. Jag skall nu be att få erinra om några ord af en man, som man icke kan beskylla att hafva tillhört det ofta omordade »materialistiska» partiet, jag menar landtmannapartiet, hvarför ju också jag är en målsman här. Det var Erik Gustaf Geijer. Såsom riksdagsman vid 1840 års riksdag yttrade han i presteståndet några ord, till hvilka, såsom jag tror, det kan vara skäl för den så kallade intelligensen att lyssna. Frågan gälde hållskjutsens upphäfvande, som också varit en tvistefråga, ehuru den nu blifvit löst, och den gamle häfdatecknaren yttrade då följande ord:

»En hufvudorsak till det onda (nemligen den aftagande välmågan) ligger, i min tanke, deruti, att svenska jorden i allmänhet är hårdt beskattad, i synnerhet, emedan hon tillika är alltför ojemnt beskattad. Jag kan ej öfverensstämma i deras öfvertygelse, som förmena, att denna ojemnhet i alla fall tillräckligt jemnas för hvarje innehafvare genom det högre eller lägre inköpspriset på hans egendom, i följd af de större eller mindre onera, med hvilka den är belastad. Det är en allmän olycka, om pluraliteten af jordegare befinna sig i den belägenhet, att deras jord är litet värd, emedan den är mycket belastad. Man har genom ett sådant tillstånd lagt den tyngsta skatt på progressionen till verkligt välstånd, emedan man gjort den för mängden omöjlig; och man borde ej glömma, att allmänt välstånd är summan af de enskiltas.»

Dessa ord, uttalade af den gamle häfdateknaren, torde väga något gent emot de starka uttryck, som från åtskilliga håll fälts mot anspråken på lättnad i och utjemning af svenska jordens bördor. Här är nu fråga om huruvida det vederlag, som erbjudes i ett starkt landförsvar, skulle vara tillräckligt. En talare har förklarat, att denna vara icke kan anses utgöra ett tillräckligt pris för utjemning af svenska jordens skattebördor. Derom må han hafva sin mening. Jag tror likväl att, när Kongl. Maj:t och Chefen för Landtförsvarsdepartementet funnit denna vara tillfredsställande, man torde möjligen kunna bära underkännandet från denna representants sida. Ja, till och med reservanterna kunna bära hans ogillande omdöme, när han behagar säga, att deras förslag endast är ett lappverk. Det skall snart förestå en debatt, som kommer att visa det reservanternas förslag icke är ett lappverk, emedan det fullständigt hvilar på samma organisationsgrunder, som Kongl. Maj:ts förslag. Men det är för tidigt att nu yttra sig derom, och jag skall dermed icke nu upptaga Kammarens tid. Jag trodde verkligen, att frågan om indelningsverk eller icke indelningsverk, vare sig såsom skatteform eller såsom försvarsorganisation, skulle vara så utdebatterad att man icke derpå skulle behöfva använda två dagar. Emellertid har nu en så lång tid förflutit, och jag hemställer till herrarne, om vi på någondera sidan kunnat öfvertyga hvarandra. Jag tror icke, att indelningsverkets värtalige målsmän vunnit en enda man från vår sida, likasom jag icke heller tror, att de icke mindre värtaliga yttrandena från vår sida vunnit många från indelningsverkets sida. Jag skulle för min del vilja värdsamt hemställa, huruvida icke tiden nu vore inne att afgöra föreliggande punkt. Det återstår ganska många stridsfrågor derefter. För Medkammaren lärers denna fråga vara lätt afgjord. Ty om punkten der bifalles, blir det icke mycken strid om de efterföljande. Men då vi se hvad i reservationerna yrkas, torde det vara temligen klart att det är först sedan den nu föredragna punkten blifvit godkänd, som våra egentliga strider skola börja angående de reduktioner, som reservanterna från Andra Kammaren ifrågasätta och det är för dessa strider, som jag velat spara mitt ringa ord, fastän jag icke kunnat afhålla mig från att redan nu göra några erinringar gent emot de starka uttryck, som rigtats mot 1873 års kompromiss, i hvilka jag för öfrigt icke har någon del. Och tillåter jag mig hemställa, huruvida icke herrarne, efter de tjugofaldigt upprejade skälen fram och

*Angående
förändrad
organisation af
landtförsvaret.
(Forts.)*

Angående
förändrad
organisation af
landtförsvaret.
(Forts.)

åter, för och mot indelningsverket, kunde anse ämnet vara så genom-
luttradt af argument, att vi i denna del fått nog.

Herr Markstedt: Herr Talman! Efter den vidlyftiga debatt, som egt rum i denna fråga och den utredning densamma erhållit, tänker jag icke besvära Kammarerna med något längre anförande. Men som jag af mina kommittenter fått mig tillsänd en betydlig mängd adresser och jag icke skulle kunna försvara en underlåtenhet att bringa detta till Riksdagens kännedom, har jag begärt ordet. Dessa af tillsammans icke mindre än 1,966 män undertecknade adresser kunna delas i fyra kategorier. De till den första kategorien hörande äro undertecknade af 1,090 personer, hvilka önska indelningsverkets bibehållande, men med beväringens öfningstid utsträckt till 60 dagar att utgöras under två år, och skattejemkningar. Den andra kategoriens adresser hafva 845 undertecknare. De önska bibehålla det bestående. Den tredje kategorien har 31 undertecknare och äro sådana, som önska det Kongl. förslagens antagande med den modifikation, att den deri föreslagna öfningstiden för beväringen nedsättes till 30 dagar och skattejemkningar; och till den fjärde kategorien höra slutligen de som vilja hafva Kongl. Maj:ts förslag oförändradt. Under nämnda kategori inefattas endast en adress och denna är undertecknad af två personer — en fältjägare och en skarpskyttekorporal.

Efter som jag nu fått den äran att här yttra mig, ber jag att äfven få uttala min egen åsigt om den för fäderneslandet så stora och viktiga fråga, som nu föreligger till Riksdagens afgörande. Jag får då blott tillkännagifva, att jag dervid befinner mig i den behagliga ställningen att jag hyllar den åsigt, som är uttalad i den första kategorien af nyssnämnda adresser, nemligen att indelningsverket måtte bibehållas, med en till 60 dagar utsträckt öfningstid för beväringen och att nödiga skattereformer vidtagas. Jag har så godt jag förmått sökt sätta mig in i det nu föreliggande förslaget och jag måste erkänna, att jag funnit detsamma vara af den beskaffenhet att det skall omkullstörta det bestående, utan att förmå skapa något hållbart nytt, och att det sålunda kan för ett älskadt fädernesland medföra olycka och möjligen ofred. Herr Talman! Jag yrkar afslag å det föreliggande förslaget.

Herr Sven Nilsson: Jag skall med största beredvillighet följa representantens från Göteborg, Herr Hedlunds, uppmaning och yttra mig så kort som möjligt; detta desto hellre som jag har min åsigt i frågan bestämd, på samma gång jag under den tid jag deltagit i Riksdagens arbeten gjort min ställning i densamma inför Riksdagen klar. Jag har icke ändrat åsigt under tiden och önskar dertföre att hithörande frågor måtte lösas på de grunder, som Kongl. Maj:ts föreslagit.

Jag skulle kanske till besvarande upptaga ett yttrande, som blifvit faldt af representanten på göteborgsbanken, Herr Dickson, men vill i det afseendet inskränka mig till uttalande af den förhoppning, att detta hans yttrande måtte, så vidt möjligt, ordagrant komma att förvaras i Kammarernas protokoll, på det så väl närvarande som kommande tider må förnimma den ovanliga intelligens, hvaraf nämnde representant är mäk-

tig representera det samhälle han företräder; tillåtande mig på samma gång gratulera den andra representanten för Göteborg som instämde med honom.

Hvarföre jag egentligen begärt ordet är för att söka besvara några yttranden af indelningsverkets vänner, som påstått, att det nu föreliggande förslaget skulle med stora steg leda till den allmänna värnpligten. Jag frågar då dessa herrar, hvilken af dem vill och kan uppgifva den tidpunkt när detta skall inträffa, i fall nemligen det förevarande förslaget blir antaget? För min del tror jag att de lika litet som jag, eller någon annan, äro mäktige att angifva denna tidpunkt. Men deremot vågar jag uttala den öfvertygelsen, att detta kommer att ske den tid, då svenska folket *frivilligt* och af *egen öfvertygelse* antager densamma. När svenska folket är moget för en sådan reform, då, men först då, blir den antagen. Jag kan för min del icke finna att en sådan reform, om den genomföres på frivillighetens väg, då kan medföra någon skada. Men huru ställer sig förhållandet med deras eget förslag? Det innehåller ett medgifvande af 60 dagars öfning för beväringen, till vederlag hvarför de erbjuda afskrifning af en tredjedel utaf grundskatterna och indelningsverket. Jag skulle vilja ställa till dem den frågan: hvilket af dessa förslag förer först till allmän värnpligt? För egen del är jag icke villrådig derom, ty jag är viss derpå, att om ett sådant förslag vinner representationens bifall, jordbrukarnes rättmätiga anspråk på afskrifning af orättvisa bördor icke skola tystna inom Sveriges Riksdag. Och då skola otvifvelaktigt indelningsverksvännerna komma med ett nytt erbjudande om ytterligare ökad öfning för beväringen, emot afskrifning af större eller mindre delar af de kvarstående skatterna. Men under tiden skola samma strider, samma olyckliga ställning, i hvilken svenska representationens medlemmar hittills stått till hvarandra i denna fråga, fortsättas intill dess lösningen är utförd på grundvalen af Kongl. Maj:ts föreliggande förslag. Jag vet nu icke, om, eller huru fort dessa strider kunna föra till detta mål, men ett vet jag, och det är, att dessa strider snarare skola föra oss till den allmänna värnpligten, än det nu föreliggande förslaget, men i sådant fall sker detta på tvångets väg, och icke på frivillighetens, hvarför jag tror att man bör väl akta sig för sådana förslag; de äro i min tro farligare än någon kan ana. Jag tror derföre att man bör vara bestämdt emot sådana förslag, som komma att inveckla svenska folket i sådana företag, som leda oss fram till målet på ett sådant sätt, som icke är öfverensstämmande med vår frihet och sjelfständighet, och möjligen, innan målet är vunnet, sätter vårt fredsamma folk i samma olyckliga belägenhet, som nu företer sig i våra grannland.

Jag begärde också ordet för att hembära min tacksamhet till Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet. Jag tackar honom för ett yttrande, som han fälde och på hvilket jag ber att få taga fasta, det nemligen, att de skolor, som äro ännade att inrättas för att utbilda stammen till landets försvarare, icke skola blifva skolor allenast för krigsbildningen, utan på samma gång folkhögskolor, d. v. s. skolor för den allmänt medborgerliga bildningen. Jag tackar honom för detta yttrande desto hellre, som jag för min del alltid ansett, att dessa skolor böra blifva inrättade på ett sådant sätt. Jag är förvissad derom, att,

Angående
förändrad
organisation af
landtförsvaret.
(Forts.)

Angående
förändrad
organisation af
landtförsvaret.
(Forts.)

om förslaget antages, landets Konungar och deras rådgifvare alltid skola hålla sin mäktiga hand deröfver, att, hvad man fått löfte på i går från statsrådsbänken, det skall också komma att blifva en sanning för svenska folket. Och om detta sker, då är jag öfvertygad derom, att det icke skall blifva svårt att få tillräckligt antal personer, som skola frivilligt gå in i den föreslagna stammen. Jag vill fästa herrarnes uppmärksamhet derpå att de skolor, vi för närvarande hafva för den allmänna bildningen, såsom landtbruksskolor, folkhögskolor, enskilda skolor, elementarskolor — alla dessa skolor äro i närvarande stund nästan öfverfulla. Men härvid företer sig den stora skilnaden, att det är för det mesta endast de förmögnare bland folket, som verkligen kunna begagna sig af undervisningen i dessa skolor. Huru annorlunda skall förhållandet icke blifva om man får utbildningsskolor, der äfven den fattigare delen af svenska folket kan blifva i tillfälle inhemta en allmänt medborgerlig bildning, och det på sådana vilkor, att de icke allenast få fri bostad, fri föda, fri beklädnad och fri undervisning, utan derjemte äfven full betalning, motsvarande den de skulle hafva erhållit för sitt arbete, om de icke gått i denna skola. Jag kan då icke föreställa mig annat, än att dessa skolor skola blifva så fyllda af ynglingar, som önska deltaga i undervisningen, att det icke blir den ringaste fara för att man icke skall på frivillighetens väg emot en mätlig aföning få tillräckligt med stamsoldater efter det system, som nu är föreslaget. Jag är således öfvertygad derom, att de svarta målningar, man i går och i dag här velat draga upp för att skrämma oss för det nya förslaget med dess lösdrijfvere o. s. v., skola komma på skam.

Då Kammaren efter det korta anförande, jag nu haft, lätt kan finna, att jag är lifligt intresserad för att frågan icke allenast föres framåt, utan nu vinner sin lösning, samt då ett afslag å denna punkt skulle föra oss långt tillbaka för tider som komma, innan ett förslag till ny härordning och skattereglering kan åter framläggas, som kan för landet tillfredsställande i sin helhet afgöras, är det för mig ett behof att vid detta tillfälle på det allra varmaste få yrka bifall till den paragraf, som nu är föredragen, hvarigenom Kammaren på samma gång afgör, att vårt försvar skall byggas på en annan grund än indelningsverket.

I detta anförande förenade sig Herrar *Dahn*, *J. E. Ericsson* i *Ahlberga*, *J. Eliasson* och *J. E. Anderson* i *Säby*.

Herr Axel Key: Jag har endast begärt ordet för att protestera mot det jonglörmessiga sätt, hvarpå Grefve Sparre här uppträdt. Det kan vara löjligt detta sätt, ja lika löjligt, som det i verkligheten skulle vara, att se den ädle grefven springa i kapp med en 50-årig indelt soldat, hvarmed han velat bevisa dennes krigsduglighet, men värdigt en så allvarlig debatt, som här eger rum, är det ingalunda. Likaledes vill jag på det bestämdaste protestera mot den ädle grefvens sätt att i andras anföranden inlägga yttranden, som aldrig förekommit annanstädes än i den ädle grefvens rika fantasi, på hvilken vi fått så lysande prof under dessa dagars diskussion. Vidare vill jag endast tillägga, att Herr Grefven icke har den ringaste rätt eller är i ringaste mån kompetent att bedöma mina kunskaper i afseende å indelningsverket. Han har

ej varit i tillfälle att deri inhemta kännedom. Son af en militär, med större delen af sin manliga slägt bunden vid indelningsverket, har jag från barndomen haft tillfälle nog att lära känna detta verk liksom jag lärt mig att älska och akta dess män. Men dessa känslor kunna icke förvillia mitt omdöme, då jag skall fatta mitt beslut i en af fosterlandets lifsfrågor: dervid ledes jag endast af kärleken till fosterlandet och af hänsyn till hvad jag anser vara för vårt land bäst och nyttigast.

*Angående
förändrad
organisation af
landiförsvaret.
(Forts.)*

Herr Johan Jönsson: Herrarne torde veta, att jag sällan besvärar Kammaren och därför anhåller jag om några ögonblicks tålmod; jag skall icke bli mångordig.

Jag vill blott till protokollet få antecknade några ord, på det att både mina kommittenter och efterverlden skola kunna se hvilken ståndpunkt jag intagit i denna viktiga fråga. Det kan väl ej förundra någon att sedan jag under min femtonåriga riksdagstid varit med om behandlingen af denna viktiga fråga, jag också i sista stund önskar uttala mina tankar. Jag tror mig visst icke kunna öfvertyga någon af Kammarrens ledamöter, så att de fatta annat beslut än de redan bestämt sig för. Jag tror icke heller att det kan tjena till något att söka antingen genom adresser eller folkmötesbeslut ändra min öfvertygelse. Ty då jag har tillgång till svenska tidningar, har jag följt dessa saker med största förnöjelse och jag har deraf dragit så mycken ledning som lämpligt är. Jag har därför icke velat säga, att jag föraktar folkmötena och de öfverläggningar som der ega rum, ty dugliga kommunal-män skapas genom tillfällen att utbyta tankar och åsikter. Jag vill således icke att det skall stå i protokollen att jag föraktar folkets röst.

Grefve Sparre, som gaf oss skildringar af både ett och annat, ytttrade äfven att han var en af de största jordegarne inom Kammaren, äfvensom att han skulle genom den nya organisationen få en present af åtskilliga hundra kronor, för hvilket han dock betackade sig. Jag får likväl fästa hans uppmärksamhet derpå, att, om han skulle nödgas mottaga dessa penningar, han ju kan använda dem till välgörande ändamål.

Men jag har icke begärt ordet för att därför straffa honom. Jag har dock af hans berörda yttrande erhållit anledning att upplysa honom derom, att jag troligen är den *minste* jordbrukaren inom Kammaren. Den egendom jag har mäter endast 33 tunnland, hvilkas taxeringsvärde ej uppgår till högre belopp än 12,000 kronor. Jorden i hela den församling jag bebor är taxerad till mellan 1—2 millioner, under det brandförsäkringsvärdet är öfver 1 million. Hvad göra vi för vårt försvar? Jo, vi underhålla 7 soldater, för hvilka lega och lön uppgå till 150 å 175 kronor vardera. Huru mycket det gör för alltsammans är lätt att uträkna, det blir omkring 1,175 kronor. Det är alltsammans, hvarmed hela detta taxeringsvärde bidrager till vårt försvar. Tro herrarne att vi, liksom Grefve Sparre, räkna på att få en årlig inkomst derest förslaget går igenom? Nej, vi inse nog att vi skulle få ökade bördor. Och denna börda fördrager jag och jag är viss derom, att mina kommittenter göra så med.

Jag har nu att vända mig mot Herr Dickson. Jag har aldrig hört honom vara mer ömhjertad om den fattige, som han rent af tyckes

Angående
förändrad
organisation af
landiförsvaret.

(Forts.)

vilja taga under armarna. En del jordbrukare — sade han — vilja afkasta skattebördan och lägga den på deras axlar, hvilka äro än mindre bemedlade än de mindre jordbrukarne. Nej, så är det icke! Han sade, att i stället skola komma att påläggas skatter på de nödvändigaste konsumtionsartiklar, de nödvändigaste behofven för vårt uppehälle. Jag skulle deremot önska att den allmänna beivlingen i stället komme att för de utgifter, som skulle komma att brista, användas; ty det finnes väl ingen riktigare beskattning än beivlingen. Det kan väl ej vara rättvist, att den som icke har mer än kläderna på kroppen skall dessutom vara underkastad 90 dagars beivningsöfningar. Och då tycker jag han gör så stor uppoffring, att man icke gerna kan ålägga honom mera.

Jag yrkar bifall till den föredragna punkten.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Mycket kunde vara att svara på en hel del af hvad som här blifvit sagdt, men jag kan icke tillåta mig att upptaga Kammarrens tid med att svara på allt hvad man här kunnat hafva fog att genmäla.

Om jag detta oaktadt upptager till besvarande några af hufvudpunkterna, så godt jag kan få fatt i dem bland mina anteckningar, och, ordnade som de äro, hoppas jag dock Kammarrens ursäkter mig detta. Jag kan väl fatta, att hos en och annan betänkligheter kunna uppstå, då det gäller att fatta beslut i en för fosterlandet så vigtig fråga som denna, när det gäller att taga ett steg till något så nytt och opröfvadt, som här är ifrågasatt. Men jag måste dock tillika instämma med de talare, dels på göteborgs- och dels på malmöbänken, som yttrade, att här föreligger i dessa frågor ett så rikt material, så mycken utredning, att den bör vara tillfyllestgörande för en hvar, som allvarligen vill sätta sig in i dem; och jag får säga, att jag knappt förstår, huru någon ytterligare utredning ens skulle vara möjlig att åstadkomma. Att på förhand kunna med bestämdhet säga, huru förslaget i tillämpningen kommer att slå ut, såsom representanten från Karlstad tycktes vilja fordra, det lär väl icke ligga inom möjlighetens område, utan man torde väl $\frac{1}{2}$ nöja sig med att döma efter sannolikhetsberäkningar och efter bästa förstånd; längre lär man väl knappt kunna komma, då det är fråga om att införa något alldeles nytt.

Hvad som emellertid icke kunnat undgå att väcka min förundran är, att under det att vid de flere tillfällen, då det varit fråga om att ordna vårt försvar genom att vidare bygga på den förut bestående grunden, man från vissa håll hört försäkras, att faran vore öfverhängande och att det derföre vore mycket brådskande att få försvaret ordnad, så har man deremot, så snart det blifvit fråga om att bygga på en annan grund och att utjemna bördorna, aldrig hört talas om någon brådskan. Icke ens vid 1878 års riksdag, då man snart sagdt hvarje ögonblick väntade att telegrafens skulle meddela underrättelse, att ett europeiskt krig utbrutit, icke ens då förspordes något dylikt tal från detta samma håll.

Herr Abraham Rundbäck yttrade, bland annat, att ett af de nya indelningsverken, som han uttryckte sig, nemligen de kommunala garantierna, skulle komma att verka ännu mera ojemt än det nuvarande.

Jag skulle deremot kunna vara i tillfälle att framlägga en massa siffror beträffande de ojemna verkningarne af det nuvarande indelningsverket, och jag trotsar hvilken som helst af Kammarens ledamöter att kunna framdraga ens närmelsevis likartade exempel i fråga om verkningarne af den kommunala garantilagen.

*Angående
förändrad
organisation af
landtforsvaret.*

(Forts.)

Representanten för Arboga och Sala påminde oss om, att våra kommittenter med spänd väntan afbida hvad vi nu komma att besluta, och det tror nog äfven jag. Men då jag kom att kasta ett öga på mina anteckningar, fann jag der, att staden Sala icke sätter upp någon enda båtsman, och under sådana förhållanden är det icke att undra på, om hans kommittenter med uppmärksamhet följa sin representans åtgöranden; ehuru jag icke dermed vill hafva insinuerat att ju icke bland dessa kommittenter äfven kan finnas de, som önska en rättvis fördelning af skattebördorna.

Herr Abraham Rundbäck framhöll också, att vi borde förblifva vid det gamla och vidare utveckla detta, som han påstod redan vara »i allt väsentligt ordnad». Jag hoppas att herrarne tillgifva mig, om jag till vederläggande af detta påstående går igenom samtliga indelta infanteriregementen för att visa manskapets styrka vid hvarje regemente, inberäknadt korporaler och vice korporaler. Uppgiften är hemstad från en »handbok för svenska arméns befäl», utgifven af tvenne generalstabsofficerare, Nordensvan och von Krusenstjerna. Nummerstyrkan utgör då

vid hvarterdera af Svea och 2:a lifgardena	672,
» Lifregementets grenadiercorps	396,
» 1:a Lifgrenadierregementet	1,038,
» 2:a dito	800,
» Vestgöta regemente	795,
» Smålands grenadierbataljon	397,
» regementena n:is 8, 9, 10, 14, 15, 16 och 18, hvarterdera, ...	994,
» Kronobergs regemente	898,
» Jönköpings »	894,
» Dalregementet	991,
» Bohusläns regemente	714,
» Norrbottens fältjägarcorps	281,
» Vesterbottens »	357,
» Kalmar regemente	894,
» Nerikes regemente	598,
» Vermlands regemente	702,
» Jemtlands fältjägarcorps	448,
» Norra Skånska infanteriregementet	840,
» Södra »	855,
» Vermlands fältjägarcorps	431,

och ungefär lika ojemnt ställer sig förhållandet vid det indelta kavalleriet, hvartill dessutom kommer, att Hallands, Blekinge, Gotlands och Vesternorrlands län helt och hållet sakna stamtrupper. Jag frågar, om detta verkligen kan kallas väl ordnad. Och huru skulle väl förhållandet ställa sig, om man en gång behöfde anlita denna armé, om man skulle söka med den förena beväring, med andra ord, om man skulle försöka en mobilisering. För min del ser jag ingen möjlighet dertill,

Angående
förändrad
organisation af
landt-försvaret.
(Forts.)

och jag tror att hvar och en, som vill se saken sådan den verkligen är, skall kunna inse, hvilka svårigheter det skall möta att bringa de olika regementena till ungefär samma nummerstyrka och med en sådan stamtrupp sammangjuta beväringen. Statsrevisorerna hafva äfven sökt få reda på, om någon mobiliseringsplan finnes uppgjord och huru den i så fall ser ut. Men man vågar kanske knappt tala om, hurudan en sådan plan, ifall den finnes uppgjord, ser ut; man skulle måhända derigenom kunna kompromettera oss inför utlandet, så det är bäst att tåga dermed, men litet hvar kan väl förstå, att saken är mycket betänklig.

Herr Abraham Rundbäck ville icke gå in på införandet af en så dyrbar härordning, som nu är föreslagen, men ansåg deremot till slut i sitt anförande att så mycket mera borde offras på vårt sjöförsvaret. Att han hyste en sådan åsigt, var för mig en fullkomlig nyhet, ty jag har icke förut hört honom uttala densamma hvarken i Särskilda Utskottet eller eljest. Men vi hafva på sista tiden fått ett nytt uppslag i frågan om ordnandet af sjöförsvaret, derigenom att i dessa dagar i tidningen Nya Dagligt Allehanda varit synlig en artikel, författad af en ibland Första Kammarens ledamöter, och hvilken artikel innehåller ett förslag i nämnda riktning. Det må tillåtas mig att derur uppläsa ett stycke. Det heter der: »Med de medel 3½ millioner kronor till nybyggnader och 2 millioner till anskaffning af artilleri, ammunition, öfningsar m. m., som jag tänkt mig utöfver det belopp af 671,000 kronor, som finnes uppfördt i nuvarande riksstat för öfningar, skulle utgifterna för sjöförsvaret komma att uppgå till 10 millioner kronor årligen». Detta ärenicke så liten summa, och betänker man att de ökade kostnaderna för landt-försvaret, sådant som regeringen har tänkt sig det, skulle komma att så småningom växa under 15 år, så tror jag att skillnaden i kostnaden för de olika försvarssystemen icke blir så synnerligen stor. Hvad vidare angår materielen för försvaret, så föreslås der byggande af 10 pansarbåtar af A-typen, men med större fart och svårare kanoner, och hvilka skulle komma att kosta 3 millioner kronor stycket och således tillsammans 30 millioner, dessutom destroyers och minbåtar m. m., allt för en kostnad af tillsammans 52,500,000 kronor.

Nu har man till stöd härför åberopat ett af oss alla i vårt land mycket aktadt namn för att förmå oss att gå in på denna väg i fråga om sjöförsvarets ordnande. Med anledning häraf erinrar jag mig hvad en ledamot af denna Kammare, som tillika är publicist, år 1876, då han jemte två andra svenske publicister var på besök i Amerika — efter hvad jag vill minnas, för att bese Filadelfiautställningen — och dervid kommit att samtala med den utmärkte man, på hvilken jag nyss syftade, John Ericson, skref i en korrespondensartikel till sin tidning om huru denne ville att vårt sjöförsvaret skulle ordnas. Jag är icke i tillfälle att nu framlägga denna artikel, men jag tror att jag icke miss-tager mig, om jag säger, att i detta förslag icke ingick så dyra båtar, att de skulle kosta 3,000,000 stycket. Häraf finna herrarne ut, hvilken auktoritet man än må åberopa, man icke kan vara säker på att icke betydliga vexlingar skola komma att ske, och att, om vi skulle följa förslag och anvisningar uti ifrågavarande hänseende, det säkerligen skulle komma att blifva mycket, *mycket* dyra experiment. Det är ju för öfrigt redan förut framhållet, att hvarje försök från vår sida att täfla med stor-

makterna med en flotta innebär en orimlighet, ty om någonsin försvarsväsendet är en penningfråga, så är det väl i synnerhet om vi vilja möta en fiendtlig stormakt på hafvet med en flotta.

Grefve Sparre har redan fått så tillräckligt, så att jag borde kanske förbigå honom. Men nog var det en svår beskyllning, som han utslungade emot mig och åtskilliga andra ledamöter af landtförsvarskomitén och Särskilda Utskottet, ty enligt det ojusterade protokollet, hvaraf jag förskaffat mig ett utdrag, yttrade han, bland annat, följande: »Hvad skall man tänka om dem? Jag för min del säger att regeringen är bedragen på dem, att så väl Riksdagen som hela nationen är bedragen på dem». Detta kan knappast tydas annorlunda än så, som om vi beskyllas för att vara bedragare. Jag har ännu aldrig fått uppbära en sådan beskyllning, och jag har äfven den lyckan att icke någon gång i sådant hänseende hafva råkat i delo med rättvisan. Jag ingår högst ogerna på enskildt område, emedan det är mig ytterst motbjudande, och jag skall icke heller nu göra det. Men deremot kan jag icke underlåta att erinra om hvad som offentligen har passerat inom denna Kammare, nemligen hurusom en stockholmsrepresentant för några år sedan visade att, i fråga ett om statsbidrag till ett enskildt bolag i Västergötland, den ärade representanten från Venersborg här i Kam-maren lemnat uppgifter, som stodo i fullkomlig strid med hvad han i egenskap af landshöfding uti offentlig embetsberättelse rörande samma sak uppgifvit. Jag hemställer därför till Grefve Sparre att han ville låta bli att uppträda som läromästare i fråga om heder. Jag tror att det är bäst att han lemnar det åt andra.

Herr Dickson inlät sig på en mycket lång diskussion rörande grundskatternas afskrifning. Jag skall be att få i det hufvudsakligaste spara den frågan till dess vi komma dit, i synnerhet som jag tror att herrarne äro bäst belättna med att denna diskussion så fort som möjligt afslutas. Jag kan dock icke annat än emot hvad han och en annan representant från Göteborg yttrade derom, att af grundskatternas afskrifning skulle icke jordbruket, icke jordbrukarne och inga andra heller vinna något, jag kan, säger jag, icke annat än häremot anföra hvad som inom Utskottet af dess af oss alla aktade ordförande härom bland annat yttrade.

Han påvisade nemligen, att då en liten egendom hvars halfva inkomster åtgå till grundskatter, med knapp nöd föder sin egare, så skulle, om denna tunga skattebörd vore aflyftad, derefter lika väl en sådan egare kunna lefva på *hälften* af samma egendom, som han förr lefvat på hela egendomen. Således, om dessa grundskatter tagas bort, så beredas derigenom betydligt större tillfällen för ett vida större antal personer att ega och besitta och lefva på en jordtorfva, och detta kan icke vara annat än nyttigt för det stora hela.

Beträffande det ofta hörda påståendet att det till och med för egaren sjelf skulle vara fördelaktigt att få behålla denna s. k. in-teckning, så behöfver jag endast påminna om förhållandet med vanliga s. k. hypotekslån. Gäldenären får der visserligen betala sin fulla ränta — den vanligast för stående lån gällande — under ett visst antal år, men sedermera är han qvitt detta lån. Alla skatteregleringar medföra naturligen för den ene en fördel, för andra åter motsatsen. Men

*Angående
förändrad
organisation af
landtförsvaret.
(Forts.)*

Angående
förändrad
organisation af
landt-försvaret.
(Forts.)

det är icke detta, hvarom här är fråga, utan här är fråga om icke hvarje svensk medborgare skall ega rättmätiga anspråk att blifva i skatteväg behandlad lika väl, utan afseende på den samhällsklass han tillhör. Det finnes emellertid personer, såsom vi hört i dag, som jag tror knappast vilja räkna jordegarna till svenska medborgarnes antal; men vi hafva också hört att det dess bättre äfven finnes representanter från städerna, hvilka lika med oss hoppas och önska att den dag skall randas, då denna fråga skall till allas belåtenhet blifva lyckligen löst. Angående kommissionen har man yttrat, att den varit olycksalig, då, efter 10 års sträfvanden, man icke kommit längre än till den punkt, der man började, och man har sagt att det skulle vara mycket lättare att lösa dessa frågor på indelningsverkets grund. Men huru länge har man försökt dermed? Det är icke nyligen, som dessa försök börjades. Redan på 1840-talet hade Kongl. Maj:t låtit utarbete ett fullständigt förslag som framlades för 1848 års riksdag. Vid 1856—1857—1858 årens riksdag framlades ytterligare propositioner angående beväringsofningarnes utsträckning. År 1861 tillsattes en komité för frågans utredning. År 1865 framlades en Kongl. proposition, men afslogs. Vid 1867 års riksdag väcktes enskilda motioner i samma syfte; ett särskildt Utskott tillsattes, men allsammans afslogs. År 1869 framlades ånyo en Kongl. proposition, som afslogs. År 1871 två gånger, men afslogs. Vidare har frågan om förbättringar på det gamla varit före vid riksdagarna åren 1877 och 1880. Vi hafva sålunda öfver trettio års oafbruten erfarenhet, som visar huru pass lätt det varit att åstadkomma frågans lösning på indelningsverkets grund. Jag har ansett mig böra säga detta till bemötande af påståendet angående den tioåriga kommissionens verksamhet, hvarvid man icke heller borde förglömma de utredningsarbeten, som under tiden pågått och utförts.

Här har en representant på stockholmsbanken citerat Gustaf den I:stes valspråk: »Med Gud och Sveriges allmog», och detta valspråk ville han lägga Kammararens majoritet, hvilken jag förmodar att talaren anser företrädesvis höra till den s. k. allmogeklassen, på hjertat, förmodligen i det syfte att vi med våra fordringar på rättvisare skattefördelning, skulle omöjliggöra ett sådant valspråk. Jag vill icke gerna se att någon dylik gräns uppdrages i det fallet, utan jag hoppas att vi alla skola sammansmälta till ett folk, så mycket, som sådant låter sig göra. Men det får jag säga, att, om man behandlar dem, som man plägar kalla Sveriges allmog, rätt, så skall densamma kanske blifva för Konungen en starkare sköldborg, än embetsmannaklassen någonsin förmår att vara, om oro och stormar skulle uppröra vårt land, ty denna senare blir säkert då en bräcklig damm.

Då indelningsverket svårigen kan såsom militärisk institution bestå, enär på detsamma icke kan byggas ett tidsenligt försvar; då hvarje s. k. utveckling deraf blott ytterligare inkrånglar i stället för att rätta och förbättra vårt intrasslade skatteväsen, så och då här föreligger en utredning af den beskaffenhet, att hvar och en kan derigenom blifva i tillfälle att sätta sig in i och bedöma frågorna, innan han beslutar sig för det ena eller andra, samt då jag för min del sökt att noga pröfva, hvad som här föreligger, innan jag fattat mitt beslut, går jag nu att med fullkomlig öfvertygelse och med känslan af min pligt

och af mitt ansvar, rösta för bifall till detta Kongl. Maj:ts förslag i den föredragna paragrafen.

Herrar *L. Börjesson, J. Andersson* i Baltorp, *Lewin, A. Hansson* och *Folke Andersson* instämde med Herr Ola Andersson.

*Angående
förändrad
organisation af
landtförsvaret.
(Forts.)*

Herr *A. Magnusson*: Jag har endast begärt ordet för att instämma med den siste talaren och således yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr *Liss Olof Larsson*: Det kan väl vara ursäktligt, att Kammarens ledamöter efter en så lång diskussion visa någon otålighet; men jag tror, att man kan hafva rätt att i en så vigtig fråga som den, hvilken nu föreligger, fordra att äfven de, hvilka icke varit nog lyckliga att först få ordet, sedan de äntligen fått detsamma, icke blifva nedtystade.

För min del har jag verkligen icke haft för afsigt att yttra mig angående den föredragna paragrafen, ty jag har så många gånger uttalat mina åsikter i denna fråga, att desamma icke torde vara för någon af Kammarens ledamöter obekanta. Sedan jag begärde ordet, hafva så många talare uppträdt, att jag kan i väsentlig mån inskränka mitt yttrande under antagande, att jag sedermera kan blifva i tillfälle, om så erfordras, att vidare angifva min ståndpunkt, när det blir fråga om öfriga punkter af förslaget. Den diskussion, som nu egt rum, har emellertid gifvit mig anledning att yttra några ord angående den nu förevarande paragrafen.

Jag undrar alls icke på, att det finnes många inom denna Kammarare, som hyst tvekan vid att, med antagande af denna paragraf, öfverändakasta vårt gamla indelningsverk. För min del vill jag icke uttala något klander öfver den indelta soldaten; han skulle mycket väl få finnas kvar, så vidt på mig ankomme, om jag kunde, med indelningsverkets bibehållande, se någon möjlighet för att reglera våra skatteförhållanden; men jag har, under denna förutsättning, dertill icke kunnat se någon möjlighet, huru mycket jag än tänkt derpå, och reservanterna i Utskottet hafva ej lyckats bättre. Alla de, som hafva försökt att lösa våra skatteförhållanden, med bibehållande af indelningsverket, hafva misslyckats. Derfor har jag också vid de föregående tillfällen, då frågan varit före, anslutit mig, såsom jag äfven nu gör, till deras åsigt, som ause, att indelningsverket bör afskaffas och således äfven den indelta stammen. Man säger — och man upprepar det oupphörligt, — att fosterlandets försvar är ett af våra heligaste intressen. Jag medgifver sanningen af detta påstående; men det finnes andra intressen, som böra vara oss lika heliga som detta, nemligen skipande af rättvisa inom landet medborgare emellan; men denna rättvisa skipas icke hos oss, såsom den bör skipas. En skatte-reform är lika så nödvändig som ordnandet af vårt försvar. Jag tänker väl, att det är nödvändigt att ordna vårt försvar mot yttre fiender; men det är lika nödvändigt att tillse, att vi icke inom oss sjelfva alstra en fiende, som kan blifva lika farlig, som en yttre, — en fiende,

*Angående
förändrad
organisation af
landförsvaret.
(Forts.)*

som, förr eller senare, kommer att uppstå genom bibehållande af ett skatteväsen, som, efter mitt förmenande, hvilat på fullkomligt orättvisa grunder, så länge som det icke finnes likställighet i något afseende på detta område.

Jag nödgas tillstå, att jag flere gånger tänkt, att det är lyckligt för vårt land, att folket ännu icke känner till, huru grym och huru orättvis nu gällande beskattning är; ty om folket kände till och finge ögonen öppna för detta förhållande, så behöfde man icke här länge tala om, huru lång tid som skulle erfordras för indelningsverkets och grundskatternas afskrifning, utan den frågan skulle då snart vara afgjord. Genom den utredning, som skattekomitén åstadkommit, torde det emellertid icke dröja länge, innan denna kännedom om verkliga förhållandet tränger sig ner till folket och, när detta en gång skett, så lär det icke dröja länge, och således icke många år behövas för att få denna fråga löst.

När jag således, vid lösningen af denna fråga, icke blott tänkt på yttre fiender, utan äfven på undanrödjande af fröet till den fiende inom landet, som genom en orättvis beskattning skall uppstå, så är det naturligt, att jag för min del ställer mig på deras sida, som betrakta frågan ur rättvisans, billighetens och likställighetens synpunkt. Deraf följer också, att jag kommer att obetingadt vidhålla den reservation, som jag, jemte en annan ledamot, inom Särskilda Utskottet afgifvit, likasom ock de åsigter, som jag inom komitén uttalat, angående de nya indelningsverk som man vill pålägga; och jag vågar bestämdt påstå, att, om jag icke hyste den förhoppning, att rättvisan skulle segra, äfven i nyss antydda fall, så skulle jag för min del rösta emot förslaget; men jag lefver i den öfvertygelsen, att rättvisan äfven der skall segra, hvarför jag obetingadt röstar för bifall till den paragraf, som nu utgör föremål för behandling.

Jag skall nu till bemötande upptaga något litet af hvad som här yttrats. En talare nämnde att denna fråga vore svårlöst, men att det vore ett ovärdigt sätt af riksdagsmännen, att, med sina egna fördelar i sigte, köpslä angående landets viktigaste och heligaste intressen; men i samma andedrag var han färdig att fråga, om det försvar som bjudes är värdt så mycket som värdet af indelningsverk och grundskatter. Drog talaren icke då ned den stora fosterländska frågan till en ren köpenskap?

En annan talare yttrade, att han skämdes för att taga emot en sådan gifva, som skulle komma honom till del, om man afskrefve grundskatterna och indelningsverket. Det har redan blifvit svaradt på detta, och jag har icke mycket att tillägga. Det förundrar mig dock, att icke den talaren och flere i samma ställning som han skämmas, då de, hvilka besitta egendomar, som betala hvarken till indelningsverk eller grundskatter, se sina grannar med mycket sämre egendomar betala till bådadera. Jag tycker, att dessa herrar då borde falla på den tanken, att också detta är skamligt, men sådant hör man ej af. Man säger, att vi här vilja tillgodose våra enskilda intressen. Ehuru det ej hör mycket hit att tala om sådant, vill jag dock i förbigående nämna, att jag för min del långt ifrån gör någon vinst på ett förslag sådant som detta, om det antages, derför att den beskattning, jag be-

talar för inkomst af arbete, är så betydligt öfvervägande bevillningen för mitt hemman, att jag kommer att få vidkännas betydligt ökade utgifter, om detta förslag går igenom. Men jag får säga, att jag under dessa förhållanden skäms öfver, att de små hemmansegarne, hvilka hafva så litet, att de knappt kunna lifnära sig sjelfva och sin familj, få betala till grundskatter och indelningsverk, medan jag får betala till dessa ändamål endast för mitt hemman, men ej för mina öfriga inkomster. Lika väl kunde man skämmas öfver dylika förhållanden, ty om något är gemensamt för alla, så är det väl landets försvar, som således icke bör fördelas på några få och dertill trycka så ojemnt som det nu gör. Man har talat så mycket om, hvilken ofantlig vinst hemmansegarne skulle göra på detta, och räknat ut, huru mycket en hemmansegare skulle förtjena, om grundskatterna afskrefvos o. s. v. De få ju dock icke annat än åtnjutande af en rättvisa, som de saknat under några århundraden. Eget är också, att när det är fråga om en sådan eftergift, hvarigenom utöfvas rättvisa åt landets hemmansegare, då är det himmelsskriande och man bör skämmas att mottaga något sådant, men om man tänker på sådana förhållanden, som t. ex. då förändringar vidtagas i tullagstiftningen, då man sätter ned tullar på vin, russin, siden, vindrufvor etc., då hör man ej många af dem som nu äro motståndare beskärma sig häröfver, ehuru väl det ej lider något tvifvel, att genom dessa tullnedsättningar en skänk af betydliga belopp lemnas en del personer nemligen dem, som konsumera dessa fina varor, hvilka personer dessutom vanligen ej äro de fattigaste, utan just de rikaste. Icke hör man då från det håll, der motståndet nu allmännast förekommer, att detta är en orättvis skänk till dessa rika konsumenter.

En talare klandrade mycket kompromissen, och hvad han derom yttrade har redan blifvit vederlagdt. Jag fäste mig särskildt vid ett yttrande af honom, som innebar ett klander, att vårt försvarsväsende icke var ordnad till ett helt och stäldt i samband med försvarsväsendet i brödrariket Norge. Men det skulle väl blifva en kompromiss af ännu mera invecklad art, om vi icke skulle kunna på egen hand ordna vårt försvarsväsen, utan skulle sammankoppla denna fråga med ett annat lands försvar, låt vara ett land förenadt under samma konung som vårt.

Jag kommer nu till det, hvarför jag egentligen begärde ordet, eller den nya stammen, mot hvilken så många anmärkningar rigtats, derför att den skulle blifva en stam utan torp och sålunda en lösdrifvarstam. Jag tillhör en af de orter i landet, der det icke finnes soldater med torp, men det finnes ingen hos oss, som, såvidt jag känner ställningen i orten, önskar torpsoldater. Man är der icke rädd för den nya stammen, hvilken ju icke heller kommer att skilja sig från den gamla annat än möjligen deri, att somliga soldater blifva yngre, och dessutom deri, att soldaten får sin aflöning af staten i stället för af rotehallaren. För närvarande tillgår i många fall så, att rotehallaren på ena sidan om bordet lemnar till kompanichefen aflöningen, som sedan af denne lemnas till soldaten, som står på andra sidan om bordet. Detta är allt hvad rotehallaren och soldaten hafva med hvarandra att göra, och hela skilnaden blir genom förslagets antagande att kompanichefen mottager aflöningen från staten i stället för af rotehallaren. Man är

*Angående
förändrad
organisation af
landtsförsvaret.
(Forts.)*

Angående
förändrad
organisation af
landtförsvaret.
(Forts.)

således i min ort icke rädd för den nya stammen, vida mer är man rädd för att man skulle skicka på oss för många officerare, ty af den varan, sådana många af dem nu äro, har man öfvernog. Nu säger man, att dessa soldater utan torp äro lösa personer. Om herrarne se efter i landtförsvarskomiténs betänkande, skola herrarne der finna en tabell, der det redogöres för, huru många af nuvarande stammen hafva torp, och huru många som bruka torp, men icke ega dem. Vid Dalregementet med 1,047 man finnes inga torp, och vi skulle således redan nu hafva en sådan lösdrifvarestam, som man är så rädd för. Men nu inträffar det märkvärdiga förhållandet, att af dessa 1,047 man är det summa 36, som icke hafva fast bostad, men icke mindre än 544, som hafva bostad på eget hemman.

Vidare bo af dem 239 hos sina föräldrar, som äro jordbrukare, hvarförutom några, dock ej många, arrendera jord. Af detta finner man, att största delen äro egare af hemman och bruka dem. Jag frågar, huruvida icke sådana stamsoldater, som sjelfve ega hemman, äro lika goda som ett regemente torpsoldater? Af soldaterna vid de regementen, der soldattorp finnes, är det äfven en hel del, som icke bruka sina torp, och särskildt känner jag ett regemente, der det finnes 23 soldater, som icke hafva fast bostad. Af min kamrat härinvid, hör jag att inom Orsa kommun finnas 78 soldater, af hvilka 40 à 50 äro röstberättigade vid val af riksdagsman, det vill säga hafva politisk rösträtt. Dessa soldater äro väl lika goda som 78 torpare, som icke ega annat än torp, från hvilka de bortköras efter några få års tienst. Jag skulle önska att de af herrarne, som så ifrigt tala emot förslaget, af fruktan för den nya stammen, ville taga mera hänsyn till det befintliga förhållandet inom de orter, der man redan har en stam utan torp — således lika med den blifvande stammen. Om herrarne det gjorde, skulle ni finna att faran för nya stammen icke blifver någon. Och säkert önska ni alla att hellre ega en stamtrupp, bestående af personer, som ega eget hem, än en skara torpare.

Vidare har man sagt, att den föreslagna stamsoldaten skulle blifva förstörd genom kasernlifvet. Ett sådant påstående kan jag icke förstå. Ty om reservanternas förslag vinner bifall, skulle väl den nye stamsoldaten vistas i rekrytskolan 8 månader och derefter vissa år undergå 30 dagars repetitionsöfningar årligen — detta äro de tider han skulle ligga i kasernen och i läger — men huru skulle det i dessa fall blifva med torpsoldaten? Skulle han kanske fullgöra sin rekrytskola på torpet, eller måste icke äfven han ligga i kasern samma tider som den förre, om han skall blifva lika god soldat. Naturligtvis måste soldaten, äfven om man förser honom med torp, ligga lika lång tid som eljest i kasern för genomgående af rekrytskola och repetitionsöfningar, i hvilket fall som helst kommer han att ligga samma tid vid regementet, såvida man vill hafva den ena soldaten lika god som den andra och lika väl utbildad; således är påståendet att den nya stamsoldaten mer än torpsoldaten skulle förderivas af lägerlifvet alldeles ogrundadt. Det enda man emot den nya stammen kan hafva att erinra, är, att den blifver väl ung, om nemligen Kongl. Maj:ts förslag derutinnan bifalles och en viss årskontingent bestämmes. Men detta missförhållande hafva reservanternas sökt afhjelpa derigenom, att de icke bestämt någon summa

för ärlig rekrytering. I sådant fall kan soldaten rekapitulera på åtskilliga år. Allesammans blifva då icke unga, utan en del af dem kan få tjenstgöra ända tills de ingå i landstormen; och det är gifvet, att, om en sådan rättighet beredes stamsoldaten, allenast de skickligaste komma i åtnjutande deraf, i följd hvaraf hos soldaten äfven skulle väckas ett begär att utmärka sig för att få rekapitulera.

På de anmärkningar, som framstälts i afscende på de inom komitén gjorda beräkningar, hvarken kan eller vill jag svara. Icke heller vill jag svara för rigtigheten af dessa beräkningar; det få de göra, som hafva haft att syssla dermed, ty det mesta skedde inom lykta dörrar, der jag ej var med. För min del tror jag också, att kostnaderna skulle blifva större, än komitén beräknat; och det är just därför jag biträdt reservanternas förslag att nedsätta Kongl. Maj:ts förslag i åtskilliga fall, hvarigenom enligt mitt förmenande förslaget blifvit gjordt sådant, att landet skulle kunna bära de kostnader, som äro förenade med ett försvar, fotadt på nu föreslagna grund.

Man har under diskussionen sökt göra ett verkligt kapital af ett yttrande, som i går fäldes från statsrådsbänken; man har sökt lägga ofantlig vikt på regeringens förklaring, att Kongl. Maj:t höll på sitt framlagda förslag. Da jag i går hörde regeringen tillfrågas derom, föreföll mig den frågan temligen enfaldig, ty skulle kanske regeringen svara den första frågande: vi hafva väl framlagt ett förslag, men icke hålla vi på det, vi äro färdiga att medgifva hvilka ändringar som helst deri. Det förefaller mig orimligt, att förutsätta något sådant. Då regeringen framlagt ett förslag, vill den naturligtvis vidhålla förslaget och söka genomdrifva det. Men om det sedermera visar sig, att Riksdagen icke kan ingå derpå, inträder ett annat förhållande, då kan det möjligen blifva tal om, huruvida det förslag, som Riksdagen vill ingå på, medför något bättre än det man har, och huruvida icke det i sådant fall kan ifrågasättas, om det icke är bäst att antaga Riksdagens förslag, äfven om det icke blifver så storartadt. Jag har väl icke reda på, hvad i sådant fall kommer att ske; men jag är öfvertygad om, att regeringen i går icke kunde svara på annat sätt än den gjorde.

För min del kan jag således intet annat än af fullaste öfvertygelse yrka bifall till den nu föredragna paragrafen. Jag har tänkt mycket på denna fråga och är fullt medveten om det ansvar man har, när man afgifver sin röst i en så vigtig och länge omtvistad fråga som denna. Det är således först efter en grundlig och samvetsgrann pröfning af denna paragraf, som jag beslutat mig för att yrka bifall till densamma.

Häruti instämde Herrar *Segerlind, II, Andersson* i Bringåsen, *Näslund* och *Göransson*.

Herr N. J. Boström: Jag vill endast tillkännagifva att jag kommer att rösta för bifall till den nu föredragna paragrafen.

Herr Helander: Då jag redan haft tillfälle att i hufvudsak instämman med en föregående talare och då ett 40-tal ledamöter af Kamraren redan yttrat sig och tiden är långt framskriden, skall jag i

*Angående
förändrad
organisation af
landförsvaret.*
(Forts.)

Angående
förändrad
organisation af
landtförsvaret.
(Forts.)

hvad på mig ankommer rätta mig efter ropen på diskussionens avslutande och således icke inlåta mig på sjelfva ämnet. Blott det vill jag hafva betonadt, att jag kommer att rösta för afslag på den föredragna paragrafen och dermed äfven på hela förslaget.

Herr vice Talmannen C. Ifvarsson: Då jag nu ånyo uppträder och yttrar mig i denna fråga, kan jag icke underlåta att uttrycka min glädje öfver, att diskussionen rörande samma fråga med hvarje gång densamma åter förekommer inom Riksdagen synes blifva allt mera lugn och human, och ett sådant lugn och en sådan humanitet har denna gång, med undantag för ett par talare, utmärkt densamma. Det har dock varit ledsamt för mig att höra de tillmälen, som Kammarens ålderspresident ådragit sig, och de tillrättavisningar han fått uppbära för sitt yttrande, men jag kan å andra sidan icke undgå att erkänna att de varit berättigade, då han mot ett flertal af Kammarens ledamöter uttalat beskyllningar, som äro ganska grofva. Han betecknade detta flertal som bedragare, hvilket tillmål var minst sagdt otillständigt och sårande, att få höra af den, som Kammaren så gerna ville se upp till med vördnad; men jag hoppas, att Kammaren ursäktar honom, ty han, som jag, börjar blifva gammal. Om sin oegennyttia och sanningskärlek, som han talade, hade han icke behöft orda mycket, ty bada dessa hans egenskaper äro riksbekanta. Jag skall emellertid lemna detta å sido och vill nu endast nämna några ord om sjelfva saken.

Mine herrar, huru vi än tänka oss vårt försvar, vill väl ingen af oss bestrida, att de stora uppoffringar, vi göra för detsamma, icke motsvaras af hvad det försvar vi hafva, d. v. s. vi hafva icke på långt när valuta för de penningar, vi utgifva för vårt försvarsväsen. Om så är förhållandet, är det ju angeläget, att vi söka ordna det så, att valutan något så när motsvarar utgifterna. Och derhän tror jag, att vi kunna komma, om vi bygga på den grundval, hvarpå Kongl. Maj:ts proposition hvilat. Om man utan större uppoffringar än hittills kan få ett mer än dubbelt så kraftigt försvarsväsen, som det vi ega, så är det väl skäl att arbeta derpå. Man har nemligen hört af Herr Krigsministern uttalas att, i stället för att öfva samma person, tills han blifver 40 eller 50 år, kan man genom att öfva ett dubbelt så stort antal under en kortare tid för samma kostnad, få en flerdubbelt så stor krigstyrka, och detta tycker jag ligger så nära till hands, att hvar och en lätteligen bör kunna förstå det. Hvad särskildt båtsmanshället beträffar, så är det numera så föråldradt, att det icke duger just till någonting. Båtsmännen äro i allmänhet alldeles olämpliga för den flotta, vi nu ega, så att i detta hänseende kunde vinnas en stor förbättring äfven utan någon ökad uppoffring, och hafva vi råd att öka våra uppoffringar, kunna vi ju få ett ända starkare försvar. Vi böra dock akta oss för att gå för långt i detta hänseende, men alla böra vi vara angelägna om att tillse, att vi för de uppoffringar, vi göra, verkligen få ett bättre försvar, och att vi få full valuta för de medel, vi utlägga. Då jag ser, att detta ligger redan i principerna för Kongl. Maj:ts proposition och den nu förevarande paragrafen, yrkar jag för min del bifall till densamma.

Herrar *C. A. Larsson, N. Pettersson, L. J. Larsson* i Tranhult, *Asklöf, J. P. Nilsson* i Kägglå, *Björkman, J. F. Carlsson, Magni, Westin* och *Magnus Jonsson* förenade sig uti Herr vice Talmannens yttrande.

*Angående
förändrad
organisation af
landtförsvaret.*

(Forts.)

Herr Sam. Johnson: Jag skall icke upptaga tiden länge. Jag skall endast bedja att få tillkännagifva att jag kommer att rösta för den nu föredragna paragrafen. Medan jag har ordet, skall jag dock tillägga några ord. Jag bor i en ort, der det finnes ett ganska stort antal husarer, grenadierer och öfrige soldater; jag tror att de uppgå till 3- å 400. Man har nu sagt att, om detta förslag skulle gå igenom, så skulle stamsoldaterna komma att utgöras af den allra sämsta drägen. Detta har af flere talare blifvit vederlagdt, och jag tror icke heller att så skall blifva förhållandet. Nu är det verkligen så, att när en rust- eller rothållare skall städja en karl, så faller det af sig sjelft att han gerna tager den, som han kan få för det bästa priset, och i allmänhet är det just sådana eländiga lättingar, som icke hafva lust att arbeta, som komma och erbjuda sig. Dessa blifva då antagna, men när de någon tid varit i knektröjan, som man säger, gjort sina rekrytmöten och kommit i volontärskolan, t. ex. vid Karlsborg, så hafva de ofta blifvit utmärkta karlar och icke endast varit sig sjelfva, utan äfven samhället till nytta och gagn. Stundom kan det till och med inträffa, att dessa gatpojkar under tjänstetiden vid regementet kunna förtjena så mycket, att de sedan kunna arrendera, ja, kanske till och med köpa en jordlapp.

Jag anser därför att den här ifrågasatta stammen skall blifva nyttig och välgörande, hvarför jag för min del icke tvekar att yrka bifall till den föredragna paragrafen.

Herr J. Andersson i Häckenäs: Jag skall genast gifva tillkänna, att jag kommer att rösta för bifall till den nu föredragna paragrafen. I öfrigt instämmer jag med Herr vice Talmannen i hans yttrande. Jag skulle visserligen hafva velat framhålla några punkter, som jag anser vara särdeles viktiga, men jag skall inskränka mig till att erinra, att hvar och en, som icke är road af att se dessa strider inom Riksdagen ofta upprepade, utan önskar att en gång se ett slut på dem, han bör söka att bidraga till att realisera det förslag, som nu föreligger, och hvars antagande verkligen kan leda till något godt. Jag tror, att så länge någon del af de tvisteämnena, som föreligga, ännu återstår olöst, kommer också striden att fortfara, men jag lemnar derhän, till hvilkens fördel. Icke för någon särskild klass åtminstone och ännu mindre för det stora hela, som tvärtom kommer deraf lida men. Som sagdt, jag yrkar bifall till den föredragna punkten.

Herr Smedberg: Jag har begärt ordet af två orsaker. Den ena är att jag vill gifva tillkänna min åsigt i den förevarande frågan, och den andra att jag med några ord vill bemöta Grefve Sparres anförande. Men när jag nu hör att Kammaren i anseende till den långt framskridna tiden är otålig och ej vill höra några längre föredrag, skall jag söka fatta mig så kort som möjligt. Jag kan dock icke underlåta

Angående
förändrad
organisation af
landt försvaret.
(Forts.)

att nämna, det Grefve Sparres uppgift derom att roteringen i Elfsborgs län icke vore så betungande, icke är med verkliga förhållandet öfverensstämmande, och därför vill jag i protokollet hafva intaget min protest mot detta yttrande, på det att icke Kammaren skall tro att förhållandet inom Elfsborgs län verkligen är så, som Grefve Sparre skildrat detsamma.

Hvad beträffar den nu föredragna 40:de paragrafen, skall jag yrka bifall till densamma, och för att icke ännu en gång behöfva besvära Kammaren skall jag på förhand tillkännagifva, att jag kommer att rösta för bifall till den af Herr Danielson afgifna reservationen mot Utskottets förslag i vissa punkter, och i öfriga delar till Utskottets förslag.

Herrar *Norén* och *Sandberg* instämde med Herr *Smedberg*.

Herr E. G. Boström: I en fråga som denna, synes det mig vara hvarje representants pligt att uttala sin åsigt, i synnerhet som omröstningen inom Kamrarna är sluten. Jag vill därför gifva tillkänna, att jag kommer att rösta för afslag på Kongl. Maj:ts föreliggande förslag. Jag gör det därför att, då vårt försvar måste vara grundadt på stam och bevärning, jag hellre vill behålla vår gamla, bepröfvade stam än taga en ny, om hvilken jag icke vet, hur den skall komma att taga sig ut. Jag minnes väl att Krigsministern i går yttrade, att det vore omöjligt att bygga försvaret på det gamla indelningsverkets grund, men jag kan icke neka till att hans argumentation der vid lag föreföll mig väl mycket präglad af en för öfrigt helt naturlig förkärlek för det förslag, han sjelf framlagt. Men när vi veta att regeringen 1877 framlade ett förslag, grundadt på indelningsverket, samt då man läser den reservation, som afgifvits af Herr Abelin och som vidfogats Utskottets utlåtande, kan man finna skäl nog för det antagande att man skulle kunna bygga på den grund vi redan ega. För egen del skulle jag emellertid icke vara obenägen att uppoffra denna min uppfattning, om jag trodde att Kongl. Maj:ts förslag vore tillfredställande. Men jag tror icke så är fallet. Jag tror icke de här framlagda beräkningarna äro korrekta och jag sluter dertill — utom af de framlagda brochyerna — af hvad sakkunniga myndigheter påstått. Arméförvaltningen har flera gånger förklarat att den anser Kongl. Maj:ts beräkningar vara för låga och dessutom har en ärad talare på stockholmsbänken, om hvars sakkunskap, såväl som hans nitälskan för ett starkt försvar, ingen kan hysa tvifvel, i dag förklarat att beräkningarna äro för låga. Jag är icke heller öfvertygad derom att den militära organisation, som Kongl. Maj:t nu föreslagit, är tillfredställande. Jag stöder mig nu endast till sakkunniges yttranden. Besynnerligt förefaller det mig också att, då det ju eljest är vanligt, att Kongl. Maj:t rörande frågor, som skola öfverlemnas till afgörande af Riksdagen, hör alla intresserade myndigheter, så har, beträffande denna fråga, ingen myndighet fått yttra sig öfver förslaget i sin helhet. Icke ens generalitetet, som i detta fall torde ega den största sakkunskap, har fått yttra sig öfver förslaget i sin helhet, utan man har till dess besvarande framställt frågor och dessa dertill i negativ form såsom t. ex.: kan man afstå från

reserven, kan man minska rytteriet o. s. v., hvarpå man naturligtvis icke kan svara annat än nej.

Då jag nu läst de skarpa anmärkningar, som generalerna det oakadt framställt mot Kongl. Maj:ts förslag, då jag sett hvad reservanterna inom landtförsvarskomitén anført, och då jag läst den af Friherre Lejonhufvud i frågan afgifna motion och dertill läst de betänkanDET vidfogade reservationerna, så kan jag icke komma från den uppfattning att Kongl. Maj:ts nu föreliggande förslag *icke* är tillfredsställande. Då så är förhållandet och då dertill kommer att kostnaderna torde blifva vida större än man föreställt sig, så nödgas jag, på alla dessa grunder och ej blott af min förkärlek för indelningsverket, yrka afslag å Utskottets förslag.

*Angående
förändrad
organisation af
landtförsvaret.
(Forts.)*

I detta yttrande instämde Herrar *Lindgren* och *Celsing*.

Herr Sven Andreasson: Då jag icke reserverat mig mot Utskottets förslag, är det tydligt att jag kommer att rösta för detsamma. Jag ber emellertid att nu få säga några ord och jag skall dervid fatta mig kort. En talare på göteborgsbänken yttrade, att han icke rätt kunde uppfatta 1873 års skrifvelse till Kongl. Maj:t, den så kallade kompromissen. Jag får då förklara, att jag då som nu insåg mycket tydligt att denna skrifvelse icke skulle påskynda lösningen af de stora frågorna, men angelägen som jag var att få ett bättre ordnadt försvar, äfvensom ett erkännande af de begge statsmakterna, att såväl indelningsverket som grundskatterna borde afskaffas, biträdde jag skrifvelsförslaget. Jag anser mig dermed hafva bidragit till erhående af det mål, som svenska folket har rätt att fordra, nemligen skattelindring, då skatterna nu hvilat allt för tungt i många afseenden, isynnerhet på den mindre bemedlade befolkningen. Jag har dock hyst vissa betänkligheter vid att antaga en sådan stam, som den nu föreslagna, och jag har äfven inom landtförsvarskomitén uttalat dessa mina betänkligheter; mina kolleger der känna dem således och jag har framhållit desamma äfven inom Särskilda Utskottet. Jag anser nemligen att det kommer att blifva svårt eller nästan omöjligt att anskaffa den årskontingent, som här är ifrågasatt, med så kort tjenstgöringstid. Jag har därför trott att man borde utsträcka repetitionstiden, så att soldaten kunde tjena längre qvar än annars blefve fallet, eller ända till dess han ingår i landstormen. Jag tror således icke heller att hvad talaren på malmöbänken ansåg, nemligen att militärerna äro odugliga vid 30 å 40 års ålder, kan hafva någon grund för sig, utan jag anser en man vid denna ålder vara både stark och duglig. Men då denna min åsigt om längre tjenstgöringstid icke vann understöd inom Utskottet, har jag måst förena mig med de reservanter, som yrka att den årliga rekrytkontingenten icke bestämmes till 5,500 man, utan till *högst* 5,500, och således kan blifva mindre, om det blir svårt att rekrytera.

Jag har äfven hyst betänkligheter i afseende å kostnaden, äfvensom i andra afseenden. men jag har icke kunnat begära, att i denna sak få allt hvad jag önskar.

Angående
förändrad
organisation af
landtförsvaret.
(Forts.)

Jag begärde ordet till stor del af den anledning, att en ärad representant från Elfsborgs län yttrade, att hans kamrater och kommittenter från samma län skulle dela hans åsikter i fråga om grundskatter och indelningsverk.

Jag protesterar för min del emot ett sådant påstående, ty det förhåller sig verkligen icke så. Den värde talaren nämnde äfven mitt namn och sade, att mina kommittenter skulle vilja bibehålla indelningsverket. Jag är öfvertygad, att mina kommittenter tvärtom, med högst få undantag, önska afskaffande af både grundskatter och indelningsverk, men hvad de framför allt önska är, att vi icke måtte få ett allt för betungande försvar. Den ärade talaren vill således raka motsatsen till hvad kommittenterna vilja, ty han vill hafva ett starkt försvar, på samma gång han vill att den orättvisa beskattning, som nu finnes, skall bibehållas.

Jag skall icke längre upptaga Kammarens tid, men förbehåller mig att sedermera vid föredragning af de punkter, mot hvilka jag i Utskottets förslag reserverat mig, vidare få uttala mina åsikter; och det är endast under den förhoppning, att Utskottets förslag i dessa punkter icke antages, som jag nu kommer att rösta för bifall till den nu föredragna 40 §.

Herr A. Svenson i Bossgården: Jag har blott velat gifva tillkänna att jag kommer att rösta för bifall till förevarande punkt i utskottsbetänkandet. Jag har visserligen hyst betänkligheter emot vissa punkter i detta härordningsförslag och särskildt mot garantilagen, men då jag är synnerligen angelägen, att frågan måtte snart få sin lösning, har jag kommit till den uppfattning, att jag bör rösta för bifall till förslaget, dock med de modifikationer deri, som de 8 reservanternas från denna Kammare påyrkat.

Herr Gunnar Eriksson: Jag skall icke säga många ord, utan kan, då jag vet, att Kammaren alltför väl känner mina åsikter om indelningsverket, hvilket jag anser alldeles odugligt såsom militärinstitution och högeligen orättvist såsom skatteform samt sålunda icke böra bibehållas, inskränka mig till att yrka bifall till den nu föredragna paragrafen.

Herr C. A. Larsson: Jag har redan instämt med Herr Carl Ivarsson och hade icke tänkt begära ordet, men jag har blifvit uppkallad af Herr Boström. Han sade, att man icke har någon rätt att förevita stadsrepresentanterna, att de motsätta sig en sådan förändring, hvarom här är fråga. Ja, han kan hafva rätt, ty skulle t. ex. min vän Granlund komma hem med den underrättelsen till kommittenterna i hans fem städer, att de skulle i någon mån bidra till försvarsväsendets upprätthållande, hvarifrån de hittills varit befriade, så skulle han säkerligen icke blifva välkommen. Men deremot förundrar det mig att Herr Boström, som redan i vaggan sparkat sig till en mängd rust- och rotehåll, motsätter sig denna förändring, helst som han med sin stora praktiska erfarenhet bör känna, hvad det kostar den mindre bemidlade jordegaren att icke blott upprätthålla landets försvarsväsen,

*Angående
förändrad
organisation af
landt-försvaret
(Forts.)*

utan äfven bidraga till hvad som erfordras för statsverket i öfrigt, under det de privilegierade klasserna dertill icke bidraga med ett öre. Tiderna hafva emellertid förändrats; ty då jag vid 1869 års riksdag föreslog att grundskatterna skulle aflösas på det sätt, att för all skattejord skulle till statsverket inbetalas en summa af 100,000,000 kronor, hvilka af hypoteksbanken skulle förskotteras emot säkerhet i jorden, ville man icke höra talas om detta förslag, men nu tror jag att mången skulle vara glad, om detta anbud antagits. Och hade detta mitt förslag antagits, hade staten slupit upplägga stora obligationslån för jernvägsbyggnader m. m.

Beträffande stamsoldaten så finner jag i det nu framlagda förslaget ett ypperligt tillfälle för honom att i sin ungdom bereda sig en inkomst. Vi veta att vid tillsättandet af tjänster med aldrig så liten lön anmäla sig tjuotals sökande. Jag är öfvertygad om att skickliga och ordentliga stamsoldater skola komma i tillfälle att förtjena rätt mycket penningar bredvid det, som de genom sitt arbete annars förtjena.

Jag hoppas för min del att herrarna, när det »kommer till krittan,» icke skola kullkasta den 40 §, ty derpå hänger hela frågan.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen gaf propositioner, i öfverensstämmelse med de gjorda yrkandena, så väl på bifall till den förevarande paragrafen som ock på dess förkastande; och fann Herr Talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef begärd samt företogs, enligt en nu uppsatt omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som godkänner 40 § i det af Särskilda Utskottet under 1:sta punkten af Utlåtandet N:o 1 framlagda förslag till »Lag om härordningen», röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaran afslagit omförmälda paragraf.

Omröstningen visade 135 Ja mot 62 Nej; i följd hvaraf paragrafen blifvit af Kammaran godkänd.

Herr Jöns Rundbäck yttrade: På det att vi icke måtte få vidkännas samma efterräkning vid denna riksdag som då vi röstade vid riksdagen 1878 och ehuru jag genom yttranden gifvit mina åsikter tillkänna, så anhåller jag att till det fattade beslutet få bifoga min reservation.

Herr Angel: Utan att vilja instämma med Herr Jöns Rundbäck, anhåller jag att få uttala min reservation mot Kammarans nu fattade beslut.

Reservation mot det nu fattade beslutet anmäldes äfven af Friherre *Koskull*.

Den vidare föredragningen af det föreliggande lagförslaget uppsköts till nästa sammanträde.

§ 2.

Till bordläggning anmäldes Lag-Utskottets Memorial N:o 44, i anledning af återremiss från Andra Kammaren af Utskottets Utlåtande N:o 35, öfver väckta motioner om ändring i den kommunala rösträtten å landet; och skulle detta ärende uppföras främst å den föredragningslista, som för morgondagens sammanträde komme att upprättas.

§ 3.

Föredrogos och godkändes Lag-Utskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

N:o 27, om antagande af en lag angående tillsättningen af presterliga tjänster;

N:o 28, om förordning angående allmänt ordnade af klockarnes löneförmåner;

N:o 29, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ändring af bestämmelserna för utgörande af vinören inom församlingarne;

N:o 30, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om ändring af § 33 i förordningen angående fattigvården den 9 Juni 1871;

N:o 31, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag dels till ändringar i stadgan angående folkundervisningen i riket den 20 Januari 1882, dels ock till ändrade bestämmelser om grunderna för utgörande af afgifter till folkskoleväsendet i Stockholm; och

N:o 32, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning rörande de Lappar, som med renar flytta mellan de förenade konungarikena Sverige och Norge.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 11 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.